

موسسه حقوقی آوای عدالت سروش

قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹

قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح/

مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹

/

فصل اول - مواد عمومی (۲)/

ماده ۱ - دادگاه‌های نظامی (۳) به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی (۴) (۱) کلیه افراد زیر (۵) (۲) که در این قانون به اختصار نظامی خوانده می‌شوند رسیدگی می‌کنند:/

الف - کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و سازمان‌های وابسته./

ب - کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران و سازمان‌های وابسته./

ج - کارکنان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران و سازمان‌های وابسته و اعضای بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی./

د - کارکنان وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمان‌های وابسته./

هـ - کارکنان مشمول قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران./

و - کارکنان وظیفه از تاریخ شروع خدمت تا پایان آن./

ز - محصلان - موضوع قوانین استخدامی نیروهای مسلح - مراکز آموزش نظامی و انتظامی در داخل و خارج از کشور و نیز مراکز آموزش وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح./

ح - کسانی که به طور موقت در خدمت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران هستند و طبق قوانین استخدامی نیروهای مسلح در مدت مزبور از اعضای نیروهای مسلح محسوب می‌شوند. (۶)/

تبصره ۱ - جرایم نظامی و انتظامی کارکنان مذکور که در سازمان‌های دیگر خدمت می‌کنند در دادگاه‌های نظامی رسیدگی می‌شود./

تبصره ۲ - رهایی از خدمت مانع رسیدگی به جرایم زمان اشتغال نمی‌شود./

ماده ۲ - دادگاه نظامی مکلف است در مواردی که مجازات جرمی در این قانون ذکر شده است به استناد این قانون حکم صادر نماید. اعمال تخفیف و تبدیل نیز به موجب همین قانون خواهد بود. (۷)/

تبصره - در مواردی که مجازات جرمی در این قانون ذکر نشده باشد چنانچه رسیدگی به آن جرم در صلاحیت دادگاه نظامی باشد، دادگاه نظامی طبق قانون مربوط به آن جرم، تعیین کیفر می‌نماید و اعمال تخفیف و تبدیل نیز به موجب همان قانون خواهد بود. (۸)/

ماده ۳ - در کلیه (۹) مواردی که حداکثر مجازات حبس در این قانون تا دو سال است دادگاه (۱۰) می‌تواند در صورت وجود جهات مخففه (۱۱) مجازات حبس را تا یک سوم حداقل مجازات قانونی جرم تخفیف (۱۲) داده و یا به یکی از مجازات‌های ذیل متناسب با مجازات اصلی تبدیل نماید: (۱۳)/

الف - در مورد کارکنان پایور:/

۱ - کسر حقوق و مزایا به میزان یک چهارم از شش ماه تا یک سال. (۱۴)/

۲ - جزای نقدی از دو میلیون (۲/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال./

۳ - محرومیت از ترفیع از سه ماه تا یک سال. (۱۵)/

۴ - انفصال موقت از خدمت از سه ماه تا شش ماه./

۵ - منع اشتغال به خدمت در یک نقطه یا نقاط معین از شش ماه تا یک سال./

ب - در مورد کارکنان وظیفه:/

۱ - اضافه خدمت از دو ماه تا چهار ماه./

۲ - جزای نقدی از یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال./

۳ - منع اشتغال به خدمت در یک نقطه یا نقاط معین حداقل به مدت شش ماه و حداکثر تا پایان خدمت وظیفه و در صورتی که باقیمانده خدمت دوره ضرورت کمتر از شش ماه باشد دادگاه می‌تواند مدت باقیمانده را مورد حکم قرار دهد./

تبصره ۱ - در صورت محکومیت به منع اشتغال به خدمت در یک نقطه یا نقاط معین، تعیین محل خدمت جدید به عهده یگان یا سازمان مربوط می‌باشد./

تبصره ۲ - در کلیه جرایمی که مجازات قانونی حبس تا سه ماه می‌باشد، قاضی مکلف به تبدیل مجازات حبس به جزای نقدی می‌باشد./

ماده ۴ - در کلیه مواردی که حداکثر مجازات حبس در این قانون بیش از دو سال تا پنج سال است دادگاه می‌تواند در صورت وجود جهات مخففه، مجازات حبس را تا یک سوم حداقل مجازات قانونی جرم تخفیف دهد و یا به یکی از مجازات‌های ذیل متناسب با مجازات اصلی تبدیل نماید: /

الف - در مورد کارکنان پایور: /

۱ - جزای نقدی از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال. /

۲ - محرومیت از ترفیع از شش ماه تا دو سال. /

۳ - تنزیل یک درجه و یا رتبه. /

۴ - انفصال موقت از شش ماه تا یک سال. /

ب - در مورد کارکنان وظیفه: /

۱ - جزای نقدی از پنج میلیون (۵/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا سی میلیون (۳۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال. /

۲ - اضافه خدمت از سه ماه تا شش ماه. /

ماده ۵ - در تمام مواردی که حداکثر مجازات حبس در این قانون بیش از پنج سال است دادگاه می‌تواند در صورت وجود جهات مخففه، مجازات حبس را تا یک سوم حداقل مجازات قانونی جرم تخفیف و یا به یکی از مجازات‌های ذیل متناسب با مجازات اصلی تبدیل نماید: /

الف - در مورد کارکنان پایور: /

۱ - جزای نقدی از سی میلیون (۳۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال. /

۲ - محرومیت از ترفیع از دو سال تا چهار سال. /

۳ - تنزیل یک تا دو درجه و یا رتبه. /

۴ - انفصال موقت به مدت یک سال. /

ب - در مورد کارکنان وظیفه: /

۱ - جزای نقدی از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال. /

۲ - اضافه خدمت از شش ماه تا یک سال. /

ماده ۶ - در هر مورد که کارکنان وظیفه به اضافه خدمت محکوم می‌شوند، کلیه مقررات مربوط به خدمت از جمله مقررات کیفری و انضباطی نیروهای مسلح در زمان تحمل اضافه خدمت درباره آنان جاری است. /

ماده ۷ - در مواردی که در این قانون، مجازات‌های دیگری غیر از حبس به عنوان مجازات اصلی پیش‌بینی شده در صورت وجود جهات مخففه، به شرح زیر قابل تبدیل و تخفیف می‌باشد: /

الف - مجازات اخراج از خدمت یا انفصال دائم از خدمت و یا خدمات دولتی به تنزیل دو درجه و یا رتبه. /

ب - مجازات تنزیل دو درجه یا رتبه به تنزیل یک درجه یا رتبه. /

ج - مجازات تنزیل یک درجه یا رتبه به شش ماه تا دو سال محرومیت از ترفیع. /

د - مجازات جزای نقدی یا انفصال موقت یا محرومیت از ترفیع یا اضافه خدمت تا نصف حداقل مجازات قانونی آن. /

هـ - مجازات شلاق (۱۶) تعزیری به یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال جزای نقدی. (۱۷) /

ماده ۸ - در مواردی که تخفیف‌های مقرر در مواد (۳)، (۴) و (۵) این قانون درخصوص مجازات حبس اعمال می‌شود، دادگاه نمی‌تواند آن را به استناد ماده (۷) این قانون مجدداً تخفیف دهد. /

ماده ۹ - جهات مخففه مندرج در این قانون همان جهات مخففه قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰/۹/۷ است. (۱۸) /

ماده ۱۰ - ملاک تعیین صلاحیت دادگاه‌های نظامی، مجازات اصلی جرم است و توأم بودن حبس با مجازات‌های دیگر و همچنین تبدیلی تأثیری در صلاحیت ندارد. /

ماده ۱۱ - دادگاه‌های نظامی می‌توانند به درخواست محکوم‌علیه و پیشنهاد دادستان و رعایت مقررات مربوط به زندان باز و نیمه باز (۱۹) مدت حبس وی را که بیش از یک سال نباشد به حبس با خدمت تبدیل نمایند. در این صورت محکومان مذکور به یگان مربوط یا مراکزی که نیروهای مسلح برای خدمت تعیین می‌کنند معرفی شده و پس از پایان خدمت روزانه در بازداشتگاه یگان یا مرکزی که تعیین شده نگهداری می‌شوند. (۲۰) /

تبصره - مقررات اجرایی حبس با خدمت، نحوه هماهنگی با فرمانده مربوط و وضعیت خدمتی این گونه افراد به موجب دستورالعملی (۲۱) خواهد بود که ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون توسط سازمان قضایی نیروهای مسلح با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح تهیه و به تصویب رئیس قوه قضاییه خواهد رسید. /

ماده ۱۲ - اعضای ثابت نیروهای مسلح که به موجب احکام قطعی دادگاه‌ها در جرایم عمدی به مجازات‌های زیر محکوم می‌شوند از زمان قطعیت حکم از خدمت اخراج می‌گردند: /

الف - محکومیت یا محکومیت‌های (در صورت تعدد) به حبس غیر تعلیقی زائد بر پنج سال. (۲۲) /

ب - محکومیت به حدود. /

ج - محکومیت به سبب ارتکاب جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور. /

د - محکومیت به قصاص نفس یا قطع عضو. /

تبصره ۱ - در صورت وجود شرایط خاص خدمتی و عدم مصلحت اخراج از خدمت با تقاضای فرمانده مربوط یا دادستان،

دادگاه می‌تواند با ذکر دلایل و تصریح در متن حکم، اجرای اثر تبعی حکم را طبق مقررات مربوط به تعلیق در ق.م.ا. مصادق
۱۳۷۵/۳/۲۳ (۲۳) معلق نماید./

تبصره ۲ - به خدمت اعضای پیمانی یا قراردادی نیروهای مسلح به محض قطعی شدن محکومیت‌های فوق پایان داده خواهد شد./

تبصره ۳ - در صورتی که کارکنان پایور نیروهای مسلح به حبس از دو سال تا پنج سال محکوم شوند، اخراج از خدمت (انفصال، بازخریدی و یا بازنشستگی) باتوجه به نوع جرم و بارعایت مقررات استخدامی نیروهای مسلح با رأی کمیسیون‌های انضباطی نیروهای مسلح خواهد بود./

ماده ۱۳ - عفو محکومان نظامی شامل آثار تبعی آن نمی‌گردد مگر اینکه تصریح شده باشد./

ماده ۱۴ - افسران و درجه داران وظیفه و کارکنان پیمانی که خدمت وظیفه خود را به اتمام نرسانده‌اند چنانچه به علت ارتکاب جرایم عمدی به یکی از مجازات‌های مذکور در ماده (۱۲) این قانون محکوم شوند بقیه خدمت وظیفه خود را پس از اجرای مجازات با دو درجه یا رتبه پایین‌تر به صورت خدمت وظیفه انجام خواهند داد./

ماده ۱۵ - دادگاه‌های نظامی می‌توانند در جرایم تعزیری و بازدارنده علاوه بر تعیین مجازات، به عنوان تتمیم حکم، متهم را به یکی از مجازات‌های ذیل محکوم نمایند:/

الف - در مورد کارکنان پایور:/

۱ - منع اشتغال به خدمت در نقطه یا نقاط معین از سه ماه تا دو سال./

۲ - محرومیت از ترفیع از سه ماه تا یک سال./

ب - در مورد کارکنان وظیفه:/

۱ - اضافه خدمت حداکثر به مدت سه ماه./

۲ - تنزیل یک درجه افسران و درجه داران وظیفه./

۳ - منع اشتغال به خدمت در نقطه یا نقاط معین حداقل به مدت سه ماه و حداکثر تا پایان مدت خدمت وظیفه و در صورتی که باقیمانده خدمت دوره ضرورت کمتر از سه ماه باشد دادگاه می‌تواند مدت باقیمانده را مورد حکم قرار دهد./

تبصره - در هر مورد که دادگاه از مجازات‌های فوق به عنوان مجازات اصلی استفاده نموده یا مجازات حبس را به یکی از موارد فوق تبدیل کرده باشد نمی‌تواند همان مجازات را به عنوان مجازات تتمیمی مورد حکم قرار دهد./

ماده ۱۶ - حداکثر محکومیت به انفصال موقت در مورد کارکنان پایور نیروهای مسلح یک سال است و محکومان به این مجازات از حقوق بدون کاری مطابق مقررات استخدامی مربوط استفاده خواهند کرد.(۲۴)/

/

فصل دوم - جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی/

ماده ۱۷ - هر نظامی که برنامه براندازی به مفهوم تغییر و نابودی اساس نظام جمهوری اسلامی ایران را طراحی یا بدان اقدام نموده و به این منظور جمعیتی تشکیل دهد یا اداره نماید یا در چنین جمعیتی شرکت یا معاونت مؤثر داشته باشد محارب محسوب می‌شود./

ماده ۱۸ - هر یک از اشخاص مذکور در ماده (۱۷) قبل از کشف توطئه و دستگیری، توبه نماید و خود را به مأموران معرفی کند و اطلاعاتش را در اختیار بگذارد به نحوی که توبه وی در دادگاه محرز شود حد محاربه از او ساقط شده و چنانچه اقدام مرتکب موجب اخلال در نظم و میانیت و امنیت جامعه یا بیم تجری وی یا دیگران گردد، به حبس از یک تا پنج سال محکوم خواهد شد و در صورتی که مرتکب جرم دیگری شده باشد به مجازات آن جرم نیز محکوم می‌شود./

ماده ۱۹ - هر نظامی که به منظور برهم زدن امنیت کشور (ایجاد رعب، آشوب و قتل)، جمعیتی با بیش از دو نفر تشکیل دهد یا اداره کند، چنانچه محارب شناخته نشود به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردد. اعضای جمعیت که نسبت به اهداف آن آگاهی دارند در صورتی که محارب شناخته نشوند به دو تا پنج سال حبس محکوم می‌گردند./

ماده ۲۰ - هر نظامی که به نحوی از انحاء برای جداکردن قسمتی از قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی ایران یا برای لطمه واردکردن به تمامیت ارضی یا استقلال کشور جمهوری اسلامی ایران اقدام نماید به مجازات محارب (۲۵) محکوم می‌شود./

ماده ۲۱ - نظامیانی که مرتکب جرایم زیر شوند چنانچه ارتکاب جرم آنان به منظور براندازی نظام و همکاری با دشمن باشد به مجازات محارب (۲۶) و در غیر این صورت به سه تا پانزده سال حبس تعزیری محکوم می‌گردند:/

الف - هر نظامی که افراد تحت فرماندهی خود یا پایگاه یا محلی که حفاظت آن به عهده او سپرده شده با تأسیسات و تجهیزات و ساز و برگ نظامی یا نقشه‌ها و اسناد و اسرار نظامی و نظایر آنها را به دشمن تسلیم یا افشا نماید.(۲۷) /

ب - هر نظامی که برای انجام مقاصد دشمن با او تبانی کند./

ج - هر نظامی که برای دولت در حال جنگ با ایران یا برای گروه‌ها یا دستجات محارب و مفسد جمع‌آوری نیرو یا کمک نماید یا سایر افراد را به الحاق به دشمنان یا محاربان و مفسدان اغوا و تشویق کند یا عملاً وسایل الحاق آنان را فراهم آورد./

ماده ۲۲ - هر نظامی که علیه نظام جمهوری اسلامی ایران اقدام مسلحانه نماید، محارب محسوب می‌شود./

ماده ۲۳ - هر نظامی که نظامیان یا اشخاصی را که به نحوی در خدمت نیروهای مسلح هستند اجبار یا تحریک به فرار یا تسلیم یا عدم اجرای وظایف نظامی کند یا موجب فرار را تسهیل یا با علم به فراری بودن، آنان را مخفی نماید در صورتی که به منظور براندازی حکومت یا شکست نیروهای خودی در مقابل دشمن باشد به مجازات محارب (۲۸) و الا به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌شود./

ماده ۲۴ - افراد زیر جاسوس (۲۹) محسوب و به مجازات‌های ذیل محکوم می‌شوند:/

الف - هر نظامی که اسناد یا اطلاعات یا اشیای دارای ارزش اطلاعاتی را در اختیار دشمن و یا بیگانه قرار دهد و این امر برای عملیات نظامی یا نسبت به امنیت تأسیسات، استحکامات، پایگاه‌ها، کارخانجات، انبارهای دائمی یا موقتی تسلیحاتی، توجیهگاه‌های موقت، ساختمان‌های نظامی، کشتی‌ها، هواپیماها یا وسایل نقلیه زمینی نظامی یا امنیت تأسیسات دفاعی کشور مضر باشد به مجازات محارب (۳۰) محکوم خواهد شد./

ب - هر نظامی که اسناد یا اطلاعات برای دشمن یا بیگانگان تحویل کرده، به هر دلیلی موفق به تسلیم آن نشود به حبس از

سه تا پانزده سال محکوم می‌گردد./

ج - هر نظامی که اسرار نظامی، سیاسی، امنیتی، اقتصادی و یا صنعتی مربوط به نیروهای مسلح را به دشمنان داخلی یا خارجی یا بیگانگان یا منابع آنان تسلیم و یا آنان را از مفاد آن آگاه سازد به مجازات محارب (۳۱) محکوم خواهد شد./

د - هر نظامی که برای به دست آوردن اسناد یا اطلاعات طبقه‌بندی شده، به نفع دشمن و یا بیگانه به محل نگهداری اسناد یا اطلاعات داخل شود، چنانچه به موجب قوانین دیگر مستوجب مجازات شدیدتری نباشد به حبس از دو تا ده سال محکوم می‌گردد./

تبصره - هر نظامی که عالماً و عامداً فقط به صورت غیرمجاز به محل مذکور وارد شود به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می‌گردد./

ه - هر بیگانه که برای کسب اطلاعات به نفع دشمن به پایگاه‌ها، کارخانجات، انبارهای تسلیحاتی، اردوگاه‌های نظامی، یگان‌های نیروهای مسلح، توقفگاه‌های موقت نظامی، ساختمان‌های دفاعی نظامی و وسائط نقلیه زمینی، هوایی و دریایی وارد شده یا به محل‌های نگهداری اسناد یا اطلاعات داخل شود به اعدام و در غیر این صورت به حبس از یک تا ده سال محکوم می‌گردد./

تبصره ۱ - هرکس در جرایم جاسوسی با نظامیان مشارکت نماید به تبع مجرمان اصلی نظامی در دادگاه‌های نظامی محاکمه و به همان مجازاتی که برای نظامیان مقرر است محکوم می‌شود./

تبصره ۲ - معاونت در امر جاسوسی و یا مخفی نمودن و پناه‌دادن به جاسوس جرم محسوب و مرتکب به تبع مجرمان اصلی نظامی در دادگاه‌های نظامی محاکمه و در مواردی که مجازات جاسوس مجازات محارب و یا اعدام است به حبس از سه سال تا پانزده سال محکوم می‌شود./

ماده ۲۵ - منظور از دشمن عبارت است از : اشرار، گروه‌ها و دولت‌هایی که با نظام جمهوری اسلامی ایران در حال جنگ بوده یا قصد براندازی آن را دارند و یا اقدامات آنان بر ضد امنیت ملی است./

تبصره - هرگاه برای دادگاه، تشخیص دشمن یا دولت متخاصم محرز نباشد موضوع از طریق قوه قضاییه از شورای عالی امنیت ملی استعلام و نظر شورای مذکور ملاک خواهد بود./

ماده ۲۶ - هر نظامی که اسناد و مدارک، مذاکرات، تصمیمات یا اطلاعات طبقه‌بندی شده را در اختیار افرادی که صلاحیت اطلاع نسبت به آنها را ندارند، قرار دهد یا به هر نحو آنان را از مفاد آن مطلع سازد به ترتیب ذیل محکوم می‌شود: (۳۲)/

الف - هرگاه اسناد، مذاکرات، تصمیمات یا اطلاعات، عنوان به‌کلی سری داشته باشد به حبس از سه تا پانزده سال./

ب - هرگاه اسناد، مذاکرات، تصمیمات یا اطلاعات، عنوان سری داشته باشد به حبس از دو تا ده سال./

ج - هرگاه اسناد، مذاکرات، تصمیمات یا اطلاعات، عنوان خیلی محرمانه داشته باشد به حبس از سه ماه تا یک سال. (۳۳)/

تبصره ۱ - هرگاه اسناد، مذاکرات، تصمیمات یا اطلاعات، عنوان محرمانه داشته باشد از طرف فرمانده یا رئیس مربوط تنبیه انضباطی خواهد شد./

تبصره ۲ - هرگاه اعمال فوق به موجب قوانین دیگر مستلزم مجازات شدیدتری باشد مرتکب به مجازات شدیدتر محکوم خواهد شد./

تبصره ۳ - طبقه‌بندی و تغییر طبقه‌بندی اسناد و مدارک، مذاکرات، تصمیمات و اطلاعات و طرز نگهداری اسناد طبقه‌بندی شده به موجب دستورالعملی است که توسط ستاد کل نیروهای مسلح تهیه و پس از تصویب فرماندهی کل قوا جهت اجرا ابلاغ می‌گردد./

ماده ۲۷ - هر نظامی که بر اثر بی‌احتیاطی یا بی‌مبالاتی یا سهل‌انگاری یا عدم رعایت نظامات دولتی موجب افشای اطلاعات و تصمیمات یا فقدان یا از بین رفتن اسناد و مدارک مذکور در ماده (۲۶) این قانون شود به توجه به طبقه‌بندی اسناد افشا شده به ترتیب ذیل محکوم می‌شود:/

الف - چنانچه اسناد، مذاکرات، اطلاعات یا تصمیمات، عنوان به کلی سری داشته باشد به حبس از شش ماه تا دو سال./

ب - چنانچه اسناد، مذاکرات، اطلاعات یا تصمیمات، عنوان سری داشته باشد به حبس از سه ماه (۳۴) تا یک سال./

ج - چنانچه اسناد، مذاکرات، اطلاعات یا تصمیمات، عنوان خیلی محرمانه داشته باشد به حبس از دو ماه (۳۵) تا شش ماه./

تبصره - هرگاه اسناد و مدارک، مذاکرات، اطلاعات یا تصمیمات، عنوان محرمانه داشته باشد از طرف فرمانده یا رئیس مربوط تنبیه انضباطی خواهد شد./

ماده ۲۸ - هر نظامی که پس از آموزش لازم در مورد حفظ اطلاعات طبقه‌بندی شده، در اثر بی‌مبالاتی و عدم رعایت اصول حفاظتی، توسط دشمنان و یا بیگانگان تخلیه اطلاعاتی شود، به یک تا شش ماه (۳۶) حبس محکوم می‌گردد./

/

فصل سوم - جرایم برخلاف تکالیف نظامی/

ماده ۲۹ - هرگاه تخلف و سرپیچی از تکالیف نظامی سبب تسلط دشمن بر اراضی یا مواضع یا افراد خودی شود، مرتکب به مجازات محارب (۳۷) محکوم می‌گردد./

ماده ۳۰ - هر فرمانده یا مسؤول نظامی بدون استفاده از تمام وسایل دفاعیه که در اختیار او بوده از انجام اقداماتی که وظیفه نظامی او ایجاب می‌کرده خودداری نماید و آنچه را که حفاظت یا دفاع از آن به او سپرده شده از قبیل تاسیسات، استحکامات، سربازخانه، کارخانجات، انبار و مخازن اسلحه و مهمات یا آذوقه یا سوخت یا ملزومات نظامی، هواپیما، کشتی، شهر، آبادی و اراضی به نحوی از انحا به دشمن تسلیم نماید به مجازات محارب (۳۸) محکوم می‌شود./

ماده ۳۱ - هر فرمانده یا مسؤول نظامی که با دشمن قرارداد تسلیم منعقد نماید در صورتی که تصمیم متخذه موجب خلع سلاح نیروهای تحت فرماندهی یا اسارت آنها یا تسلیم آنچه دفاع و حفاظتش به عهده او است، بشود به مجازات محارب (۳۹) و در غیر این صورت به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردد./

ماده ۳۲ - هر نظامی که در مقابل دشمن، از به کاربردن سلاح یا مهمات یا سایر امکانات نظامی برای مبارزه خودداری نماید یا آشکارا مرتکب اعمالی گردد که موجب تزلزل روحیه افراد دیگر شود یا عمداً از کوشش برای روبرو شدن، جنگیدن، اسیر نمودن یا منهدم ساختن نیروها، کشتی‌ها، هواپیماها یا هرگونه وسایل دیگر دشمن که به عهده او بوده یا وظیفه نظامی او ایجاب می‌کرده خودداری نماید چنانچه موجب شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۴۰) و او به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردد./

ماده ۳۳ - نظامیان زیر که تعداد آنان حداقل سه نفر باشد شورش‌کننده محسوب و به ترتیب ذیل محکوم می‌شوند: /

الف - نظامیان مسلحی که با تبانی یا به صورت دسته جمعی از اطاعت فرماندهان یا رؤسای خود سرپیچی کنند چنانچه مصداق محارب نباشند هر یک به حبس از سه تا پانزده سال. /

ب - نظامیانی که در ارتباط با خدمت به صورت دسته جمعی و با سلاح گرم یا سرد به جان یا مال یا ناموس مردم یا اموال عمومی تعدی یا تجاوز نمایند چنانچه محارب محسوب نشوند به حبس از سه تا پانزده سال. /

ج - نظامیان مسلحی که به منظور دستیابی به اهداف شخصی، منفی و گروهی و یا به منظور بهره‌مندی از مزایا و امتیازات یا علیه تصمیمات قانونی مسئولان و نظایر آن در یگان‌های نظامی یا در هر محل دیگر اجتماع، تحمسن یا اعتصاب نموده و یا به هر نحوی موجب اخلال در نظم شوند به حبس از سه تا پانزده سال. /

د - چنانچه مرتکبان جرایم فوق غیرمسلح باشند به حبس از شش ماه تا سه سال. /

تبصره - هرگاه یک نفر از مرتکبان جرایم فوق در یک اقدام گروهی مسلح باشد کلیه افراد حسب مورد به مجازات بندهای (الف)، (ب) و (ج) این ماده محکوم خواهند شد. /

ماده ۳۴ - هر یک از فرماندهان یا مسئولان نظامی بدون امر یا اجازه یا بدون این که به اقدام متقابل وادار شده باشد علیه نیروهای نظامی یا اتباع دولتی که با ایران در حال جنگ نباشد مسلحانه حمله یا عده‌ای را وادار به حمله نماید یا با نیروی تحت فرماندهی خود در اراضی دولتی که با ایران در حال جنگ نباشد مرتکب عملیات خصمانه شود هرگاه اقدامات فوق موجب اخلال در امنیت داخلی یا خارجی کشور گردد به مجازات محارب (۴۱) و در غیر این صورت به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌شود. /

ماده ۳۵ - هر یک از فرماندهان یا مسئولان نظامی که پس از دریافت دستور توقف عملیات جنگی، عملیات را ادامه دهد در صورتی که عمل وی موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۴۲) و در غیر این صورت به دو تا ده سال حبس محکوم می‌شود. /

ماده ۳۶ - هر نظامی که بدون امر یا مجوز قانونی، فرماندهی قسمتی را به عهده گیرد و یا برخلاف امر مافوق، فرماندهی قسمتی را ادامه دهد به حبس از دو تا ده سال محکوم و چنانچه مرتکب جرم دیگری گردد به مجازات آن جرم نیز محکوم خواهد شد. /

ماده ۳۷ - هر نظامی که اوامر فرماندهان یا رؤسای مربوط را لغو نماید به ترتیب زیر محکوم می‌شود: /

الف - هرگاه از امر حرکت به طرف دشمن یا محاربان و مفسدان امتناع ورزد، چنانچه حاکی از همکاری با دشمن باشد و یا موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۴۳) و در غیر این صورت به حبس از سه تا پانزده سال. /

ب - اگر مخالفت با اوامر در ناحیه‌ای است که در آن حالت جنگی یا محدودیت‌های ضروری اعلام شده و آن مخالفت مربوط به امور جنگی یا مقررات حالت محدودیت‌های ضروری باشد در صورتی که عمل او موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام باشد به مجازات محارب (۴۴) و الا به حبس از دو تا ده سال. /

ماده ۳۸ - هر نظامی در غیر موارد مذکور در ماده (۳۷) این قانون دستوری (۴۵) را لغو نماید به استثنای مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌گردد به حبس از دو ماه تا یک سال (۴۶) محکوم می‌شود. /

تبصره - هرگاه لغو دستور مربوط به منع ازدواج با اتباع بیگانه یا با اتباع بیگانه‌ای که به سبب ازدواج تبعه ایران (۴۷) محسوب می‌شوند، باشد، به حبس از سه ماه تا یک سال (۴۸) و اخراج از خدمت محکوم می‌گردد. /

ماده ۳۹ - هر یک از فرماندهان و مسئولان نظامی یا انتظامی که حسب مورد مصوبات شورای عالی امنیت ملی، شورای امنیت کشور و شوراهای تأمین استان یا شهرستان را در مواردی که طبق قانون موظف به اجرای آن می‌باشند اجرا نکنند، چنانچه مشمول مجازات محارب نباشند یا به موجب سایر قوانین مستوجب مجازات شدیدتری نگردند به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شوند. /

ماده ۴۰ - عضویت کارکنان نیروهای مسلح در سازمان‌ها، احزاب و جمعیت‌های سیاسی و مداخله یا شرکت و یا فعالیت آنان در دسته‌بندی‌ها و مناقشه‌های سیاسی و تبلیغات انتخاباتی ممنوع است و مرتکبان به شش ماه تا سه سال حبس محکوم می‌گردند و در هر حال ادامه خدمت یا رهایی این گونه افراد از خدمت به عهده هیات‌های رسیدگی به تخلفات نیروهای مسلح می‌باشد. /

ماده ۴۱ - هر نظامی که در حین خدمت یا مأموریت برخلاف مقررات و ضوابط عمداً مبادرت به تیراندازی نماید علاوه بر جبران خسارات وارده به حبس از سه ماه تا یک سال محکوم می‌شود و در صورتی که منجر به قتل یا جرح شود علاوه بر مجازات مذکور، حسب مورد به قصاص یا دیه محکوم می‌گردد (۴۹) و چنانچه از مصادیق مواد (۶۱۲) و (۶۱۴) قانون مجازات اسلامی (۵۰) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ باشد به مجازات مندرج در مواد مذکور محکوم خواهد شد. /

تبصره ۱ - چنانچه تیراندازی مطابق مقررات صورت گرفته باشد مرتکب از مجازات و پرداخت دیه و خسارت معاف خواهد بود و اگر مقتول یا مجروح مقصر نبوده و بی‌گناه باشد دیه از بیت‌المال پرداخت خواهد شد. (۵۱) /

تبصره ۲ - مقررات مربوط به تیراندازی و نحوه پرداخت دیه و خسارات به موجب قانون به‌کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۸ و آیین‌نامه‌های مربوط (۵۲) خواهد بود. /

ماده ۴۲ - هر نظامی که باید به طور انفرادی یا جمعی به مأموریت برود عمداً و بدون عذر موجه در وقت مقرر حاضر نگردد به ترتیب زیر محکوم می‌شود: /

الف - هرگاه حرکت برای عزیمت به منطقه جنگی یا مقابله با اشرار و مفسدان باشد و عمل مرتکب موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۵۳) و در غیر این صورت به حبس از دو تا ده سال. /

ب - هرگاه حرکت برای عزیمت به منطقه‌ای که در حالت جنگ یا آماده‌باش رزمی یا اعلام محدودیت‌های ضروری موضوع اصل هفتاد و نهم (۵۴) (۷۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران باشد به حبس از دو تا پنج سال. /

ج - در سایر موارد به استثنای مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود به حبس از دو ماه (۵۵) تا یک سال. /

تبصره ۱ - هر نظامی که پس از انتقال به یگان جدید در معرفی خود به آن بیش از مهلتی که به او داده شده بدون عذر موجه تاخیر کند مطابق مقررات این ماده با وی رفتار خواهد شد. /

تبصره ۲ - هر نظامی که در منطقه عملیات جنگی یا موقع اعلام آماده‌باش رزمی بدون عذر موجه در محل معین حاضر نگردد به حبس از دو تا پنج سال محکوم می‌شود. /

ماده ۴۳ - هر نگهبان که محل نگهداری خود را بدون مجوز ترک نماید در صورتی که در مقابل دشمن با همکاری یا تبانی باشد یا عمل وی موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۵۶) محکوم، در غیر این صورت به شرح زیر مجازات می‌شود:

الف - هرگاه در مقابل دشمن یا محاربان و مفسدان باشد به حبس از سه تا پانزده سال.

ب - هرگاه در ناحیه‌ای باشد که در حالت جنگ و یا اعلام وضعیت و محدودیت‌های ضروری موضوع اصل هفتاد و نهم (۵۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و یا حالت آماده‌باش رزمی باشد به حبس از دو تا ده سال.

ج - در سایر موارد به استثنای مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود به حبس از سه ماه (۵۸) تا دو سال (۵۹).

تبصره - نگهبان، مأمور (اعم از نظامی و انتظامی) مسلحی است که مراقبت و حفاظت یک محل یا یک منطقه یا یک مقام معین به او واگذار شده باشد.

ماده ۴۴ - هر نظامی که در حین نگهداری به طور ارادی بخوابد به شرح زیر محکوم می‌شود:

الف - هرگاه در مقابل دشمن و محاربان باشد در صورتی که عمل وی موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۶۰) و در غیر این صورت به حبس از دو تا ده سال.

ب - هرگاه در ناحیه‌ای باشد که در حالت جنگ یا اعلام محدودیت‌های ضروری موضوع اصل هفتاد و نهم (۶۱) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران یا آماده‌باش رزمی باشد به حبس از شش ماه تا دو سال.

ج - در سایر موارد به استثنای مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود به حبس از دو ماه (۶۲) تا یک سال.

ماده ۴۵ - هر نظامی در حین خدمت یا در ارتباط با آن به نگهبان یا مراقب در رابطه با انجام وظیفه وی تعرض نماید به ترتیب زیر محکوم می‌گردد:

الف - چنانچه مرتکب با سلاح تعرض نماید به حبس از سه تا پانزده سال.

ب - چنانچه مرتکب بدون سلاح تعرض نماید به حبس از دو تا پنج سال.

تبصره - چنانچه در اثر تعرض صدمه‌ای به نگهبان یا مراقب وارد آید که موجب قتل یا جرح یا نقص عضو شود مرتکب حسب مورد به قصاص یا دیه نیز محکوم می‌گردد.

ماده ۴۶ - هر نظامی در حین خدمت به نحوی به نگهبان یا مراقب در رابطه با انجام وظیفه وی اهانت نماید به حبس از دو ماه (۶۳) تا یک سال محکوم می‌گردد، مگر آن که اهانت او مصداق قذف باشد که به مجازات آن (۶۴) محکوم می‌شود.

ماده ۴۷ - هر نظامی که حین خدمت یا در ارتباط با آن نسبت به مافوق خود عمداً مرتکب ضرب یا جرح یا نقص عضو و یا قتل شود علاوه بر محکومیت به قصاص یا دیه، حسب مورد به شرح ذیل محکوم می‌شود:

الف - در صورتی که با سلاح باشد به حبس از سه تا پانزده سال.

ب - چنانچه بدون سلاح باشد و موجب قتل گردد به حبس از سه تا پانزده سال و اگر موجب جرح یا نقص عضو شود به حبس از دو تا ده سال و در غیر این صورت به حبس از دو تا پنج سال.

ماده ۴۸ - هر نظامی حین خدمت یا در ارتباط با آن به مافوق خود اهانت نماید به حبس از دو ماه تا یک سال محکوم می‌گردد.

تبصره - در صورتی که اهانت وی مصداق قذف باشد به مجازات آن محکوم می‌شود.

ماده ۴۹ - هر یک از فرماندهان و مسئولان نظامی به افراد تحت امر خود اهانت و یا خارج از محدوده اختیارات فرماندهی و آیین‌نامه انضباطی آنان را تنبیه نماید به حبس از دو ماه (۶۸) تا یک سال محکوم و هرگاه به موجب قوانین جزایی دیگر مستلزم حد یا قصاص یا دیه باشد به آن مجازات نیز محکوم می‌گردد.

ماده ۵۰ - هر نظامی که حین خدمت یا در ارتباط با آن، مافوق خود یا مراقب یا نگهبانی را در ارتباط با انجام وظیفه آنان تهدید نماید، به حبس از دو ماه (۶۹) تا یک سال محکوم می‌شود.

ماده ۵۱ - هر نظامی که برای فرار از کار یا انجام وظیفه و یا ارباب و تهدید فرمانده یا رییس و یا هر مافوق دیگر یا برای تحصیل معافیت از خدمت و یا انتقال به مناطق مناسبتر و یا کسب امتیازات دیگر عمداً به خود صدمه وارد آورد یا تهدید به خودزنی نماید یا به عدم توانایی جسمی یا روحی متعذر شود و بنا به گواهی پزشک نظامی یا پزشکان قانونی تمارض او ثابت گردد و یا در انجام وظایف نظامی بی‌علاقگی خود را در موارد متعدد ظاهر کند به نحوی که در تضعیف سایر نیروهای نظامی مؤثر باشد، علاوه بر جبران خسارت وارده به ترتیب زیر محکوم می‌گردد:

الف - هرگاه در مقابل دشمنان باشد چنانچه عمل وی موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۷۰) و در غیر این صورت به حبس از دو تا ده سال.

ب - هرگاه در زمان جنگ باشد و در مقابل دشمنان نباشد به حبس از یک تا پنج سال.

ج - در سایر موارد به استثنای مواردی که صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود به حبس از سه ماه (۷۱) تا یک سال.

تبصره - مرتکبان جرایم مذکور در نتیجه اعمال فوق از هیچ امتیازی برخوردار نمی‌گردند و خدمت خود را مطابق مقررات انجام خواهند داد مگر آن که ادامه خدمت به هیچ وجه مقدور نباشد.

ماده ۵۲ - هر نظامی حین خدمت یا در ارتباط با آن با علم و آگاهی در مقابل مأموران نظامی و انتظامی حین انجام وظیفه آنان مقاومت یا به آنان حمله نماید متمرّد محسوب و به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

الف - در صورتی که تمرّد با اسلحه صورت گرفته باشد به حبس از دو تا پنج سال.

ب - در صورتی که تمرّد بدون سلاح به عمل آید به حبس از شش ماه تا سه سال.

تبصره - اگر متمرّد در موقع تمرّد مرتکب جرم دیگری هم بشود به مجازات آن نیز محکوم می‌گردد.

ماده ۵۳ - هر نظامی که حین انجام وظیفه مرتکب جرایم ذیل گردد، در هر مورد به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می‌شود:

الف - چنانچه نسبت به مجروح یا بیمار آزار روحی یا صدمه بدنی وارد کند./

ب - چنانچه اموال مجروح یا بیمار یا مرده‌ای را تصاحب نماید./

ج - چنانچه نسبت به مجروحان یا اشخاصی که در معرض خطر جانی قرار دارند درحالی که کمک‌رسانی از وظایف اوست از کمک خودداری کند./

تبصره - در موارد فوق‌الذکر، در صورتی که مورد از مصادیق قصاص یا دیه نیز باشد یا اموالی را تصاحب کرده باشد حسب مورد به قصاص، دیه یا استرداد اموال نیز محکوم می‌گردد./

ماده ۵۴ - هرگاه بی‌احتیاطی یا بی‌مبالاتی یا عدم رعایت نظامات دولتی در ارتباط با امور خدمتی توسط فرماندهان و مسئولان رده‌های مختلف نیروهای مسلح موجب تلفات جانی و یا صدمات بدنی گردد چنانچه به موجب مواد دیگر این قانون و یا سایر قوانین مستلزم مجازات شدیدتر نباشد مرتکب به حبس از یک تا سه سال محکوم می‌شود./

ماده ۵۵ - هر نظامی که با اقدام خود برخلاف شؤن نظامی به نحوی از انحاء موجبات بدبینی مردم را نسبت به نیروهای مسلح فراهم سازد به حبس از دو ماه (۷۲) تا یک سال محکوم می‌شود./

/

فصل چهارم - فرار از خدمت (۷۳) /

بخش اول - فرار در زمان صلح /

/

ماده ۵۶ - اعضای ثابت نیروهای مسلح (۷۴) هرگاه در زمان صلح بیش از پانزده روز متوالی مرتکب غیبت شده و عذر موجهی نداشته باشند فراری محسوب و حسب مورد به مجازات‌های ذیل محکوم می‌شوند: (۷۵) /

الف - چنانچه شخصاً خود را معرفی نمایند به حبس از دو تا شش ماه (۷۶) یا محرومیت از ترفیع از سه تا شش ماه./

ب - هرگاه دستگیر شوند به حبس از شش ماه تا دو سال یا محرومیت از ترفیع از شش ماه تا دو سال./

ماده ۵۷ - اعضای ثابت نیروهای مسلح که در زمان صلح در مأموریت یا مرخصی یا مشغول گذراندن دوره آموزشی در داخل یا خارج از کشور هستند هرگاه پس از خاتمه مأموریت یا مرخصی یا دوره آموزشی یا پس از فراخوانی قبل از خاتمه آن به فاصله پانزده روز خود را جهت بازگشت به محل خدمت به قسمتهای مربوط در داخل و یا سفارتخانه‌ها و یا کنسولگری‌ها و یا نمایندگی‌های دائمی دولت جمهوری اسلامی ایران در خارج معرفی نمایند و عذر موجهی نداشته باشند فراری محسوب و حسب مورد مشمول یکی از مجازات‌های مذکور در ماده (۵۶) این قانون خواهند بود./

ماده ۵۸ - اعضای ثابت نیروهای مسلح که فراری بوده هرگاه در زمان جنگ یا بسیج و فراخوان عمومی یا هنگامی که یگان مربوط در آماده‌باش رزمی می‌باشد چنانچه ظرف مدت یک ماه از تاریخ شروع جنگ یا بسیج و فراخوان عمومی یا اعلام آماده‌باش رزمی، خود را معرفی کنند از تعقیب و کیفر معاف خواهند بود./

در صورتی که معرفی پس از مدت مذکور باشد یا در این مدت و یا پس از آن دستگیر شوند حکم فرار در زمان جنگ را خواهد داشت./

ماده ۵۹ - کارکنان وظیفه نیروهای مسلح هرگاه در زمان صلح بیش از پانزده روز متوالی مرتکب غیبت شده و عذر موجهی نداشته باشند فراری محسوب و چنانچه دستگیر شده باشند به حبس از سه ماه (۷۷) تا یک سال یا سه ماه تا یک سال اضافه خدمت محکوم می‌گردند. (۷۸) /

ماده ۶۰ - کارکنان وظیفه فراری در زمان صلح هرگاه شخصاً خود را معرفی و مشغول خدمت شوند به ترتیب زیر با آنان رفتار می‌شود: /

الف - چنانچه برای اولین بار مرتکب فرار از خدمت شده و ظرف مدت شصت روز از شروع غیبت مراجعت نمایند بدون ارجاع پرونده به مرجع قضایی در مقابل هر روز غیبت و فرار، دو روز به خدمت دوره ضرورت آنان افزوده می‌شود. این اضافه خدمت بیش از سه ماه نخواهد بود. (۷۹) /

ب - چنانچه پس از مدت یاد شده در بند (الف) این ماده خود را معرفی کنند و یا سابقه فرار از خدمت داشته باشند به حکم دادگاه به حبس از دو تا شش ماه محکوم می‌گردند./

ج - چنانچه در زمان جنگ یا بسیج و فراخوان عمومی یا هنگامی که یگان مربوط در آماده‌باش رزمی باشد و ظرف حداکثر دو ماه از تاریخ شروع جنگ یا بسیج و فراخوان عمومی یا اعلام آماده‌باش رزمی خود را معرفی کنند از تعقیب و کیفر معاف خواهند بود. در صورتی که معرفی پس از مدت مذکور باشد یا در این مدت و یا پس از آن دستگیر شوند حکم فراری در زمان جنگ را خواهند داشت./

تبصره ۱ - فراریان مشمول بند (الف) فوق در صورتی که مدعی عذر موجهی باشند، ادعای آنان در هیأتی که با شرکت فرماندهان و مسئولان عقیدتی سیاسی و مسئولان حفاظت یا معاونان آنان در سطح لشکرها، تیپ‌های مستقل، نواحی انتظامی و رده‌های همپراز و بالاتر تشکیل می‌گردد بررسی شده و نظر اکثریت قطعی است. در صورت عذر موجه به تشخیص هیأت مذکور، به تناسب روزهای موجه از اضافه خدمت وی کسر می‌گردد./

تبصره ۲ - در صورتی که انجام بقیه خدمت این افراد مورد رضایت فرماندهان باشد ممکن است با تصویب هیأت یاد شده در تبصره (۱) این ماده، تمام یا قسمتی از اضافه خدمت مزبور بخشیده شود./

تبصره ۳ - دستورالعمل (۸۰) بند (الف) و تبصره‌های این ماده ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون، توسط ستاد کل نیروهای مسلح تهیه و تصویب و ابلاغ می‌شود./

/

بخش دوم - فرار در زمان جنگ و درگیری‌های مسلحانه/

ماده ۶۱ - اعضای ثابت نیروهای مسلح هرگاه در زمان جنگ بیش از پنج روز متوالی غیبت نمایند و عذر موجهی نداشته باشند فراری محسوب و پس از دستگیری به حبس از یک تا پنج سال محکوم می‌شوند و اگر فرار از جبهه باشد از زمان غیبت فراری محسوب و به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردند./

ماده ۶۲ - فراریان مذکور در ماده (۶۱) این قانون، چنانچه شخصاً خود را معرفی و مشغول خدمت شوند در صورتی که فرار آنان از خدمت در زمان جنگ باشد به حبس از یک تا سه سال و اگر فرار از جبهه باشد به دو تا پنج سال محکوم

می‌شوند. (۸۱) /

ماده ۶۳ - کارکنان وظیفه نیروهای مسلح هرگاه در زمان جنگ بیش از پنج روز متوالی غیبت نمایند و عذر موجهی نداشته باشند فراری محسوب و پس از دستگیری به حبس از یک تا سه سال محکوم می‌گردند و اگر فرار از جبهه باشد از زمان غیبت فراری محسوب و به حبس از دو تا پنج سال محکوم می‌شوند. /

ماده ۶۴ - فراریان مذکور در ماده (۶۳) این قانون، هرگاه شخصاً خود را معرفی و مشغول خدمت شوند در صورتی که فرار آنان فرار از خدمت در زمان جنگ باشد به حبس از سه ماه تا یک سال و اگر فرار از جبهه باشد به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌گردند. /

تبصره - منظور از جبهه مندرج در این قانون منطقه‌ای است که یگانی درگیری مستقیم و سریع رزمی داشته یا مأموریت آن را دریافت کرده باشد. /

ماده ۶۵ - چنانچه فرار افراد مذکور در مواد (۶۱، ۶۲، ۶۳ و ۶۴) این قانون، موجب شکست جبهه اسلام یا وارد شدن تلفات جانی به نیروهای خودی شود به مجازات محارب (۸۲) محکوم می‌شوند. /

ماده ۶۶ - هر نظامی که در جریان عملیات علیه عوامل خرابکار، ضد انقلاب، اشرار و قاچاقچیان مسلح از محل مأموریت و یا منطقه درگیری فرار نماید در حکم فرار از جبهه محسوب و حسب مورد مشمول مجازات‌های مقرر در این بخش خواهد بود. /

ماده ۶۷ - نظامیانی که در زمان جنگ در مأموریت یا مرخصی هستند یا مشغول گذراندن دوره آموزشی در داخل یا خارج کشور می‌باشند، هرگاه پس از خاتمه مأموریت یا مرخصی یا دوره آموزشی یا پس از فراخوانی قبل از خاتمه آن به فاصله پنج روز خود را جهت بازگشت به محل خدمت به قسمت‌های مربوط در داخل یا سفارتخانه‌ها یا کنسولگری‌ها یا نمایندگی‌های دائمی دولت جمهوری اسلامی ایران در خارج معرفی ننمایند چنانچه عذر موجهی نداشته باشند فراری محسوب و حسب مورد مشمول مجازات‌های مقرر در این بخش خواهند بود. /

ماده ۶۸ - هر نظامی که در زمان بسیج یا هنگامی که یگان مربوط در مأموریت آماده‌باش رزمی می‌باشد مرتکب فرار شود حسب مورد مشمول مجازات‌های مقرر در این بخش خواهد بود. /

ماده ۶۹ - افراد وظیفه دوره احتیاط و ذخیره که در زمان جنگ احضار شده و به فاصله پنج روز از تاریخ احضار یا فراخوان بدون عذرموجه خود را معرفی نکنند فراری محسوب و به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شوند. در صورتی که افراد یاد شده قبل از خاتمه جنگ شخصاً خود را معرفی نمایند، دادگاه مجازات آنان را تخفیف می‌دهد. /

ماده ۷۰ - فراریان مشمول مواد (۶۲ و ۶۴) این قانون، فقط برای بار اول فرار از خدمت می‌توانند از تخفیف مقرر در این مواد استفاده نمایند و در صورت تعدد و یا تکرار فرار از خدمت حسب مورد مطابق مواد (۶۱ و ۶۳) این قانون مجازات خواهند شد. /

/

بخش سوم - مقررات مشترک /

ماده ۷۱ - هر نظامی که با سلاح گرم، هواپیما، بالگرد، کشتی، ناوچه، تانک و وسایل موتوری جنگی یا مجهز به سلاح جنگی مباردت به فرار نماید از زمان غیبت فراری محسوب و چنانچه عمل وی ضربه مؤثر به مأموریت نیروهای مسلح وارد آورد به مجازات محارب (۸۳) و در غیر این صورت به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌شود. /

ماده ۷۲ - هر نظامی با وسایل موتوری دیگر یا سایر وسایل و لوازم مورد استفاده نیروهای مسلح غیر از موارد یاد شده در ماده (۷۱) این قانون فرار نماید چنانچه عمل وی ضربه مؤثر به مأموریت نیروهای مسلح وارد آورد به مجازات محارب (۸۴) و در غیر این صورت به ترتیب ذیل محکوم خواهد شد: /

الف - هرگاه فرار وی از جبهه باشد از لحظه غیبت فراری محسوب و به حبس از سه تا پانزده سال. /

ب - هرگاه فرار وی در زمان جنگ باشد به حبس از دو تا ده سال. /

ج - در غیر موارد مذکور به حبس از دو تا پنج سال. /

تبصره - چنانچه عمل وی به موجب مواد دیگر این قانون مجازات شدیدتری داشته باشد به آن مجازات محکوم می‌شود. /

ماده ۷۳ - هر نظامی که به طرف دشمن فرار (۸۵) نماید و موجب شکست جبهه اسلام یا تقویت دشمن گردد به مجازات محارب (۸۶) و در غیر این صورت به سه تا پانزده سال حبس محکوم می‌شود. /

ماده ۷۴ - فرار بیش از دو نفر که با تبانی قبلی صورت گیرد فرار با توطئه محسوب می‌گردد و چنانچه عنوان محاربه بر اقدام آنان صادق باشد به مجازات محارب (۸۷) محکوم و در غیر این صورت مجازات آن در زمان جنگ سه تا پانزده سال و در زمان صلح دو تا پنج سال حبس می‌باشد. /

ماده ۷۵ - محصلان مراکز آموزشی و اعضای پیمانی که طبق مقررات استخدامی نیروهای مسلح خدمت پیمانی را به صورت نظامی یا کارمند انجام می‌دهند و بسیجی ویژه تابع مقررات مربوط به اعضای ثابت و کارکنان خرید خدمت نیروهای مسلح و سایر بسیجیان در زمان خدمت از لحاظ کیفر مندرج در این فصل تابع مقررات مربوط به کارکنان وظیفه می‌باشند. /

ماده ۷۶ - منظور از عذر موجه مندرج در این قانون مواردی است از قبیل: /

الف - بیماری مانع از حضور. /

ب - فوت همسر، پدر، مادر، برادر، خواهر و اولاد (در زمانی که عرفاً برای مراسم اولیه ضرورت دارد) و همچنین بیماری سخت یکی از آنان (در صورتی که مراقب دیگری نباشد و به مراقبت وی نیاز باشد). /

ج - ابتلا به حوادث بزرگ مانند حریق، سیل و زلزله. /

د - در توقیف یا حبس بودن. /

تبصره - هر نظامی که به حوادث مذکور در بندهای (الف، ب و ج) این ماده مبتلا گردد موظف است در اولین فرصت ممکن، مراتب را به یگان اطلاع و حسب مورد نسبت به اخذ مرخصی استعلاجی، استحقاقی و امثال آن اقدام نماید. در صورتی که امکان اخذ مرخصی وجود داشته باشد و اقدام نکند، همچنین اگر پس از برطرف شدن عذر و سپری شدن مدتی که عرفاً برای آن حادثه ضرورت دارد خود را معرفی ننماید با توجه به مدت غیبت حسب مورد طبق مقررات انضباطی یا کیفری با او رفتار خواهد شد. /

ماده ۷۷ - کارکنان فراری نیروهای مسلح تا رسماً خود را برای ادامه خدمت به یگان مربوط معرفی ننمایند فرارشان استمرار خواهد داشت و در صورتی که در اثنا فرار یکی از عذرهای موجه حادث شود برای مدت زمان عذر موجه مجازات نخواهد

شد ولی مجموع فرار قبل و بعد از حدوث عذر، یک فرار متوالی و مستمر محسوب می‌شود. (۸۸)/

در صورتی که پس از صدور رأی نهایی دادگاه و ابلاغ آن، خود را به یگان مربوط معرفی ننمایند فراری محسوب و به اتهام فرار مجدد نیز تعقیب خواهند شد./

/

فصل پنجم - گزارش خلاف واقع/

ماده ۷۸ - هر نظامی به مناسبت انجام وظیفه عمداً گزارشی برخلاف واقع به فرماندهان یا دیگر مقامات مسؤول تقدیم نماید و یا حقایق را کتمان کند و یا با سونیت گزارشی با تغییر ماهیت یا به طور ناقص ارائه دهد و یا عمداً جرایم ارتكابی کارکنان تحت امر خود را به مقامات ذیصلاح گزارش ندهد و یا از گزارش آن جلوگیری نماید یا گزارش‌ها و جرایم را به موقع اعلام نکند به ترتیب زیر محکوم می‌شود: (۸۹)/

الف - چنانچه اعمال فوق موجب شکست جبهه اسلام یا تلفات جانی گردد به مجازات محارب. (۹۰)/

ب - در صورتی که موضوع به امور جنگی یا مسائل امنیت داخلی یا خارجی مرتبط باشد به حبس از دو تا پنج سال./

ج - در سایر موارد به استثنای مواردی که مرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود به حبس از سه ماه (۹۱) تا یک سال./

تبصره ۱ - چنانچه اعمال مذکور موجب خسارات مالی گردد مرتکب علاوه بر مجازات فوق به جبران خسارات وارده نیز محکوم خواهد شد./

تبصره ۲ - هرگاه اعمال مورد اشاره در بندهای (ب) و (ج) این ماده در اثر بی‌مبالاتی و سهل‌انگاری باشد در صورتی که موجب جنایت بر نفس یا اعضا شده باشد مرتکب به نصف حد اقل، تا نصف حداکثر مجازات‌های مزبور محکوم خواهد شد و در غیر این صورت طبق آیین‌نامه انضباطی عمل می‌شود. پرداخت دیه طبق مقررات قانون دیات (۹۲) می‌باشد./

/

فصل ششم - تقلب و دسیسه در امور نظام وظیفه و/

تصدیق‌نامه‌های خلاف واقع/

ماده ۷۹ - هر نظامی که موجبات معافیت یا اعزام مشمولی را به خدمت وظیفه عمومی بر خلاف مقررات فراهم سازد و یا سبب شود نام کسی که مشمول قانون خدمت وظیفه عمومی است در فهرست مشمولان ذکر نگردد و یا شخصاً یا به واسطه دیگری اقدام به صدور گواهی یا تصدیق‌نامه خلاف واقع در امور نظام وظیفه یا غیر آن نماید چنانچه اعمال مذکور به موجب قوانین دیگر مستلزم مجازات شدیدتری نباشد به حبس از یک تا پنج سال و یا شش میلیون (۶/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا سی میلیون (۳۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال جزای نقدی محکوم می‌شود./

تبصره ۱ - هرکس با علم و اطلاع، از اوراق و تصدیق‌نامه‌های خلاف واقع مذکور در این ماده استفاده نماید و یا امتیازاتی کسب کند به حبس از شش ماه تا سه سال و یا سه میلیون (۳/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا هجده میلیون (۱۸/۰۰۰/۰۰۰) ریال جزای نقدی محکوم و در هر صورت امتیاز مکتسبه لغو می‌گردد./

تبصره ۲ - مرتکبان جرایم مذکور چنانچه برای انجام اعمال فوق مرتکب جرم ارتشا نیز شده باشند به مجازات آن جرم نیز محکوم می‌گردند. (۹۳)/

/

فصل هفتم - فروش و حیف و میل و واگذاری اشیای نظامی/

و اموال نیروهای مسلح/

ماده ۸۰ - هر نظامی که اسلحه و یا اجزای آن یا مهمات یا مواد منفجره یا محترقه متعلق به دولت یا در اختیار دولت را که بر حسب وظیفه به او سپرده شده و یا به هر نحو به آن دسترسی پیدا کرده بفروشد یا به رهن بگذارد یا به نحو دیگری مورد معامله قرار دهد یا با سونیت مخفی نماید به حبس از دو تا ده سال محکوم می‌شود./

ماده ۸۱ - هر نظامی که مرکب یا وسایل نقلیه یا سایر اموال متعلق به دولت یا در اختیار دولت را که بر حسب وظیفه به او سپرده شده و یا به هر نحو به آن دسترسی پیدا کرده بفروشد یا به رهن بگذارد یا به نحو دیگری مورد معامله قرار دهد یا با سونیت مخفی نماید به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌گردد. (۹۴)/

ماده ۸۲ - هر نظامی البسه نظامی را که برای خدمت به او سپرده شده است و فروش و یا هر نوع معامله دیگری در مورد آن از نظر سازمان مربوط غیرمجاز باشد بفروشد یا به نحو دیگری مورد معامله قرار دهد به حبس از دو (۹۵) تا شش ماه محکوم می‌شود./

ماده ۸۳ - هر نظامی که اسلحه و مهمات یا وسایل و لوازم نظامی متعلق به دولت یا در اختیار دولت را که بر حسب وظیفه به او سپرده شده به مصرف غیرمجاز برساند یا مورد استفاده غیرمجاز قرار دهد یا بدون اجازه و برخلاف مقررات در اختیار دیگری بگذارد یا به علت اهمال یا تفريط موجب نقص یا تضییع آنها گردد به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می‌گردد. (۹۶)/

ماده ۸۴ - هر نظامی که سایر وسایل و اموال و وجوه متعلق به دولت یا در اختیار دولت را که بر حسب وظیفه به او سپرده شده به مصرف غیرمجاز برساند یا مورد استفاده غیرمجاز قرار دهد یا بدون اجازه و برخلاف مقررات در اختیار دیگری بگذارد و یا آن را به مصارفی برساند که در قانون برای آن اعتباری منظور نشده است و یا در غیر مورد معین یا زائد بر اعتبار مصرف نماید به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود. (۹۷)/

ماده ۸۵ - هر نظامی که به علت اهمال یا تفريط موجب نقص یا تضییع اموال مذکور در ماده (۸۴) این قانون شود و خسارت وارده بیش از مبلغ ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از سه ماه تا دو سال محکوم می‌شود. در صورتی که خسارت وارده کمتر از این مبلغ باشد، علاوه بر جبران خسارت وارده، با وی مطابق آیین‌نامه انضباطی رفتار می‌شود. (۹۸)/

ماده ۸۶ - تشخیص این که وسایل و لوازم مذکور در این فصل جز وسایل و لوازم نظامی است به عهده کارشناسان نظامی ذی‌ربط در هر مورد می‌باشد و دادگاه در صورت لزوم نظر کارشناسان مزبور را کسب خواهد کرد./

ماده ۸۷ - هرگاه اعمال مذکور در این فصل موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد مرتکب به مجازات محارب (۹۹) محکوم می‌شود./

/

ماده ۸۸ - هر نظامی که اسلحه و مهمات و مواد منفجره متعلق به دولت یا در اختیار دولت را سرقت نماید به حبس از دو تا ده سال محکوم می‌شود. (۱۰۱)/

ماده ۸۹ - هر نظامی که وسایل و لوازم نظامی (غیر از سلاح و مهمات و مواد منفجره) و وجوه و اجناس یا اشیای متعلق به دولت یا آنچه در اختیار نیروهای مسلح است را سرقت نماید به حبس از یک تا پنج سال محکوم می‌گردد./

ماده ۹۰ - هرگاه بزه‌های ارتكابی مذکور در مواد (۸۸ و ۸۹) این قانون در موقع اردو کشی یا مأموریت آماده‌باش رزمی یا عملیات رزمی یا در منطقه جنگی باشد یا سرقت آن در مأموریت محوله یگان، مؤثر و در آن ایجاد اخلال نماید و یا یک یا چند نفر از آنان در حین سرقت حامل سلاح ظاهر یا مخفی باشند یا حرز را شکسته باشند مرتکبان به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردند./

ماده ۹۱ - هر نظامی بعضی یا کل نوشته‌ها یا اسناد یا اوراق یا دفاتر یا مطالبی که در دفاتر ثبت و ضبط نیروهای مسلح مندرج یا در اماکن نظامی محفوظ یا نزد اشخاصی که رسماً مأمور حفظ آنها هستند سپرده شده را بر باید به حبس از دو تا ده سال محکوم می‌شود. (۱۰۲)/

تبصره ۱ - چنانچه امانتدار یا مستحفظ مرتکب جرم فوق شود به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌گردد./

تبصره ۲ - هرگاه در اثر بی‌احتیاطی، بی‌مبالاتی یا عدم رعایت نظامات دولتی توسط مباشر ثبت و ضبط اسناد یا امانتدار و مستحفظ، جرم فوق واقع و یا اسناد و مدارک و نوشتجات مفقود یا معدوم یا تخریب گردد مرتکب به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می‌گردد./

ماده ۹۲ - هرگاه بزه‌های فوق موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد، مرتکب به مجازات محارب (۱۰۳) محکوم می‌شود./

/

فصل نهم - آتش زدن و تخریب و اتلاف (۱۰۴)/

ماده ۹۳ - هر نظامی که عمداً تأسیسات یا ساختمان‌ها یا استحکامات نظامی یا کشتی یا هواپیما یا امثال آنها یا انبارها یا راه‌ها یا وسایل دیگر ارتباطی و مخابراتی یا الکترونیکی یا مراکز محتوی اسناد و دفاتر یا اسناد طبقه‌بندی شده مورد استفاده نیروهای مسلح یا وسایل دفاعیه یا تمام یا قسمتی از ملزومات جنگی و اسلحه یا مهمات یا مواد منفجره را آتش بزند یا تخریب کند یا از بین ببرد یا دیگری را وادار به آن نماید به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌شود. (۱۰۵)/

تبصره ۱ - در صورتی که انجام اعمال فوق به قصد براندازی حکومت یا اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) یا شکست جبهه اسلام باشد مرتکب به مجازات محارب (۱۰۶) محکوم می‌گردد./

تبصره ۲ - تخریب امکانات و تأسیسات به منظور عدم دستیابی دشمن به هنگام عقب‌نشینی طبق دستور لازم‌الاجرا از شمول این ماده مستثنی است./

ماده ۹۴ - هر نظامی که غیر از موارد یاد شده در ماده (۹۳) این قانون، عمداً سایر اموالی را که در اختیار نیروهای مسلح است، آتش بزند یا تخریب یا تلف کند یا دیگری را وادار به آن نماید به حبس از دو تا پنج سال محکوم می‌شود و اگر عمل وی موجب اخلال در نظام (به هم خوردن امنیت کشور) و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب (۱۰۷) محکوم می‌شود./

فصل دهم - سو استفاده و جعل و تزویر (۱۰۸)/

ماده ۹۵ - هر نظامی که حکم یا امضا یا مهر یا فرمان یا دستخط فرماندهی کل قوا را به اعتبار مقام وی جعل کند یا با علم به جعل یا تزویر استعمال نماید به حبس از سه تا پانزده سال محکوم خواهد شد./

ماده ۹۶ - هر نظامی که حکم یا امضا یا مهر یکی از فرماندهان یا مسؤولان نیروهای مسلح در رده فرمانده نیرو یا هم‌راز و بالاتر را به اعتبار مقام آنان جعل کند یا با علم به جعل یا تزویر استعمال نماید به حبس از یک تا ده سال محکوم می‌شود./

ماده ۹۷ - هر نظامی که حکم یا امضا یا مهر سایر فرماندهان و مسؤولان نیروهای مسلح را به اعتبار مقام آنان جعل کند یا با علم به جعل یا تزویر استعمال نماید به حبس از یک تا پنج سال محکوم می‌گردد./

ماده ۹۸ - هر نظامی که با مباشرت یا به واسطه، مهر یکی از نیروهای مسلح را جعل کند یا با علم به جعل یا تزویر مورد استفاده قرار دهد به یک تا ده سال حبس محکوم می‌شود./

ماده ۹۹ - هر نظامی که با مباشرت یا به واسطه، منگنه یا علامت یکی از نیروهای مسلح را جعل کند یا با علم به جعل یا تزویر مورد استفاده قرار دهد به حبس از یک تا پنج سال محکوم می‌گردد./

ماده ۱۰۰ - هر نظامی که مهر یا تمبر یا علامت یکی از نیروهای مسلح یا سازمان‌ها و یا ادارات و شرکت‌های وابسته به آنها را بدون مجوز به دست آورده و به صورت غیرمجاز استفاده کرده یا موجبات استفاده آن را فراهم آورد، علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می‌شود./

ماده ۱۰۱ - هر نظامی که از مهر، تمبر یا علانم مذکور در مواد قبل این فصل که به او سپرده شده به صورت غیرمجاز استفاده کند یا سبب استفاده شود، علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می‌گردد./

ماده ۱۰۲ - مرتکبان جرایم مذکور در مواد قبل این فصل، هرگاه قبل از تعقیب مراتب را به مسؤولان ذی‌ربط اطلاع بدهند و سایر مرتکبان را معرفی کنند یا بعد از تعقیب، وسایل دستگیری آنان را فراهم نمایند با توجه به نوع عمل ارتكابی، دادگاه مجازات آنان را تخفیف داده یا آنان را از مجازات معاف خواهد کرد./

ماده ۱۰۳ - هر نظامی که در احکام و تقریرات و نوشته‌ها و اسناد و سجلات و آمار و محاسبات و دفاتر و غیر آنها از نوشته‌ها و اوراق رسمی مربوط به امور نظامی و یا راجع به وظایفش جعل یا تزویر کند اعم از اینکه امضا یا مهری را ساخته و یا امضا یا مهر یا خطومی را تحریف کرده یا کلمه‌ای را الحاق کند یا اسامی اشخاص را تغییر دهد به حبس از دو تا پنج سال محکوم می‌گردد./

ماده ۱۰۴ - هر نظامی که در تحریر نوشته‌ها، قراردادهای و مقاله‌نامه‌های راجع به وظایفش مرتکب جعل یا تزویر شود اعم از اینکه موضوع یا مضمون آن را تغییر دهد یا گفته و نوشته یکی از مقامات یا تقریرات یکی از طرف‌ها را تحریف کند یا امر باطلی را صحیح و یا صحیحی را باطل یا چیزی را که به آن اقرار نشده اقرار شده جلوه دهد به حبس از دو تا پنج سال محکوم می‌شود./

ماده ۱۰۵ - هر نظامی که اوراق مجعول مذکور در مواد (۱۰۳ و ۱۰۴) این قانون را با علم به جعل و تزویر مورد استفاده قرار دهد به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می‌گردد./

ماده ۱۰۶ - هر نظامی که به مناسبت انجام وظیفه به یکی از طرق مذکور در اسناد و نوشته‌های غیر رسمی جعل یا تزویر کند به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود./

ماده ۱۰۷ - هر نظامی که اوراق مذکور در ماده (۱۰۶) این قانون را با علم به جعلی بودن آنها مورد استفاده قرار دهد به حبس از سه ماه (۱۰۹) تا یک سال محکوم می‌گردد./

ماده ۱۰۸ - هر نظامی که عهده‌دار انجام معامله یا ساختن چیزی یا نظارت در ساختن یا امر به ساختن آن برای نیروهای مسلح بوده و به واسطه تدلیس در معامله از جهت تعیین مقدار یا صفت یا قیمت بیش از حد متعارف مورد معامله یا تقلب در ساختن آن چیز، نفعی برای خود یا دیگری تحصیل کند یا موجب ضرر نیروهای مسلح گردد علاوه بر جبران خسارت وارده و جزای نقدی معادل بهای مال مورد تدلیس به ترتیب زیر محکوم می‌شود: /

الف - در صورتی که سود حاصله یا ضرر وارده تا ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از شش ماه تا دو سال./

ب - چنانچه سود حاصله یا ضرر وارده بیش از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از یک تا پنج سال./

ج - هرگاه سود حاصله یا ضرر وارده بیش از یکصد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از دو تا ده سال./

ماده ۱۰۹ - قبول هرگونه هدیه یا امتیاز یا درمداغه (۱۱۰) از قبیل وجه، مال، سند پرداخت وجه یا تسلیم مال، تحت هر عنوان به طور مستقیم یا غیرمستقیم در رابطه با معاملات و قراردادهای خارجی و داخلی توسط نظامیان ممنوع است. مرتکب مذکور علاوه بر رد هدیه یا امتیاز یا درمداغه یا معادل آن به دولت به حبس تعزیری از دو تا ده سال و جزای نقدی برابر هدیه یا امتیاز یا درمداغه محکوم می‌گردد./

تبصره ۱ - مجازات شروع به این جرم، حداقل مجازات حبس مقرر در این ماده است./

تبصره ۲ - در صورتی که شخص حقیقی یا حقوقی خارجی طرف معامله، درمداغه می‌پردازد، موضوع قبلاً به اطلاع مسؤول مربوط رسانیده می‌شود و وجوه مزبور دریافت و تماماً به حساب خزانه واریز می‌گردد. در این صورت اقدام کننده مشمول این ماده نخواهد بود./

ماده ۱۱۰ - هر نظامی که در معاملات یا مناقصه‌ها و مزایده‌های مربوط به نیروهای مسلح با دیگران تبانی نماید، علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس از دو تا ده سال و جزای نقدی معادل آنچه برخلاف مقررات تحصیل کرده است محکوم می‌شود./

ماده ۱۱۱ - چنانچه بازرسان یا ناظران امور مالی در نیروهای مسلح در ارتکاب جرایم مندرج در مواد (۱۰۸، ۱۰۹ و ۱۱۰) این قانون شرکت نمایند به مجازات مرتکبان اصلی محکوم و اگر پس از کشف یا اطلاع از وقوع، آن را مخفی دارند به مجازات حبس مرتکبان اصلی محکوم خواهند شد./

ماده ۱۱۲ - هر نظامی که در مواد غذایی و ادویه و مایعاتی که تحت حفاظت یا نظارت او قرارداد شده است به طور مستقیم یا غیرمستقیم تقلب نماید یا عمداً مواد غذایی و ادویه و مایعات تقلبی را بین نظامیان شخما یا به واسطه دیگری تقسیم کند به حبس از دو تا ده سال محکوم خواهد شد./

ماده ۱۱۳ - هر نظامی که با سونیت گوشت حیوانات مبتلا به بیماری‌های مسری یا مواد غذایی فاسد یا ضایع شده را به طور مستقیم یا غیرمستقیم بین نظامیان تقسیم نماید به حبس از سه تا پانزده سال محکوم می‌شود./

ماده ۱۱۴ - چنانچه اعمال مذکور در مواد (۱۱۲ و ۱۱۳) این قانون در اثر اهمال و بی‌توجهی صورت گرفته باشد مرتکب به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌گردد./

ماده ۱۱۵ - در صورتی که در اثر وقوع بزه‌های مذکور در مواد (۱۱۲ و ۱۱۳) این قانون لطمه جبران ناپذیری بر نیروهای مسلح یا عملیات نظامی وارد آید مرتکب به مجازات محارب (۱۱۱) محکوم خواهد شد./

ماده ۱۱۶ - چنانچه مرتکب بر اثر ارتکاب جرایم مندرج در این فصل، منافعی کسب کرده یا امتیازاتی گرفته باشد منافع مکتسبه مسترد و امتیازات حاصله لغو می‌شود./

ماده ۱۱۷ - در تمام موارد مذکور در این فصل، هرگاه اقدامات انجام شده منتهی به قتل یا نقص عضو یا جراحت و صدمه به انسانی شود مرتکب علاوه بر مجازات‌های مذکور حسب مورد به قصاص و پرداخت دیه و در هر حال به تادیبه خسارات وارده نیز محکوم خواهد شد./

/

فصل یازدهم - ارتشا، اختلاس و اخاذی (۱۱۲)/

ماده ۱۱۸ - هر نظامی برای انجام یا خودداری از انجام امری که از وظایف او یا یکی دیگر از کارکنان نیروهای مسلح است وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را بلاعوض یا کمتر از قیمت معمول به هر عنوان قبول نماید اگرچه انجام خودداری از انجام امر برخلاف قانون نباشد در حکم مرتشی (۱۱۳) است و به ترتیب ذیل محکوم می‌شود: (۱۱۴)/

الف - هرگاه قیمت مال یا وجه مأخوذ تا یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از یک تا پنج سال و جزای نقدی معادل وجه یا قیمت مال مأخوذ و تنزیل یک درجه یا رتبه./

ب - هر گاه قیمت مال یا وجه مأخوذ بیش از یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از دو تا ده سال و جزای نقدی معادل وجه یا قیمت مال مأخوذ و تنزیل دو درجه یا رتبه./

ج - هرگاه قیمت مال یا وجه مأخوذ بیش از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از سه تا پانزده سال و جزای نقدی معادل وجه یا قیمت مال مأخوذ و اخراج از نیروهای مسلح./

ماده ۱۱۹ - هر نظامی وجوه یا مطالبات یا حواله‌ها یا اسناد و اشیا و لوازم و یا سایر اموال را که بر حسب وظیفه به او سپرده شده به نفع خود یا دیگری برداشت یا تصاحب نماید مختلس محسوب و علاوه بر رد وجه یا مال مورد اختلاس حسب مورد به مجازات زیر محکوم می‌شود (۱۱۵)/

الف - هرگاه میزان اختلاس از حیث وجه یا بهای مال مورد اختلاس تا یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از یک تا پنج سال و جزای نقدی معادل دو برابر وجه یا بهای مال مورد اختلاس و تنزیل یک درجه یا رتبه./

ب - هرگاه میزان اختلاس از حیث وجه یا بهای مال مورد اختلاس بیش از یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از دو تا ده سال و جزای نقدی معادل دو برابر وجه یا بهای مال مورد اختلاس و تنزیل دو درجه یا رتبه./

ج - هرگاه میزان اختلاس از حیث وجه یا بهای مال مورد اختلاس بیش از ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال باشد به حبس از سه تا پانزده سال و جزای نقدی معادل دو برابر وجه یا بهای مال مورد اختلاس و اخراج از نیروهای مسلح./

تبصره ۱ - چنانچه عمل اختلاس توأم با جعل سند و نظایر آن باشد مرتکب به مجازات هر دو جرم محکوم می‌شود./

تبصره ۲ - هرکس با علم به اینکه اموال مورد اختلاس فوق‌الذکر به نیروهای مسلح تعلق دارد آن را خریداری یا در تزیین آن مساعدت نماید علاوه بر استرداد اموال یا حسب مورد مثل یا قیمت آنها به حبس از یک تا پنج سال محکوم می‌شود./

ماده ۱۲۰ - چنانچه مرتشی و مختلس مذکور در مواد (۱۱۸ و ۱۱۹) این قانون از نیروهای وظیفه باشد اخراج متفی است./

ماده ۱۲۱ - مبالغ مذکور در مواد (۱۱۸ و ۱۱۹) این قانون از حیث تعیین مجازات و یا صلاحیت محاکم اعم از این است که جرم دفعتاً واحده یا به دفعات واقع شده و جمع مبلغ بالغ بر حدنصاب مزبور باشد./

ماده ۱۲۲ - چنانچه نظامی مرتکب اختلاس قبل از صدور کیفرخواست تمام وجه یا مال مورد اختلاس را مسترد کند، دادگاه او را از تمام یا قسمتی از جزای نقدی معاف می‌نماید و اجرای مجازات حبس را معلق ولی حکم تنزیل درجه یا رتبه را درباره او اجرا خواهد نمود. (۱۱۶)/

ماده ۱۲۳ - هر نظامی که زائد بر یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال اختلاس کند، در صورت وجود دلایل کافی، صدور قرار بازداشت موقت به مدت یک ماه الزامی است و این قرار در هیچ‌یک از مراحل رسیدگی قابل تبدیل نخواهد بود. (۱۱۷)/

ماده ۱۲۴ - در هر مورد از بزه‌های مندرج در مواد (۱۱۸ و ۱۱۹) این قانون، که مجازات حبس (۱۱۸) برای آن مقرر شده، نظامی مرتکب از تاریخ صدور کیفرخواست از شغل خود معلق خواهد شد. دادسرا مکلف است صدور کیفرخواست را به سازمان ذی‌ربط اعلام دارد. در صورتی که متهم به موجب رای قطعی برانته (۱۱۹) حاصل کند، ایام تعلیق جز خدمت او محسوب و حقوق و مزایای مدتی را که به علت تعلیقش نگرفته دریافت خواهد کرد. (۱۲۰)/

تبصره - فرمانده نیرو یا رییس سازمان مربوط در نیروهای مسلح و مقامات بالاتر نظامی می‌توانند پس از پایان بازداشت موقت یک ماهه، وضعیت بدون‌کاری - مذکور در قوانین استخدامی نیروهای مسلح - را تا پایان رسیدگی و دادرسی اعمال نمایند./

ماده ۱۲۵ - هر نظامی که با سواستفاده از لباس (۱۲۱)، موقعیت یا شغل خود به جبر و قهر، دیگری را اکراه به معامله مال یا حق خود نماید یا بدون حق، بر مال یا حق دیگری مسلط شود، علاوه بر رد عین، مثل یا قیمت مال یا حق حسب مورد، به مجازات حبس از یک تا پنج سال محکوم می‌شود./

/

فصل دوازدهم - استفاده غیرقانونی البسه رسمی/

یا علائم و نشان‌ها و مدال‌های نظامی/

ماده ۱۲۶ - هر نظامی که علناً نشان‌ها و مدال‌ها و علائم و درجات و البسه رسمی نظامی داخلی یا خارجی را بدون تغییر یا با تغییر جزئی که موجب اشتباه شود بدون مجوز یا بدون حق، استفاده نماید یا از لباس، موقعیت، شغل و کارت شناسایی خود برای مقاصد غیرقانونی استفاده کند به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود مگر اینکه به موجب این قانون و یا قوانین دیگر مستلزم مجازات شدیدتری باشد که در این صورت به آن مجازات محکوم می‌گردد. (۱۲۲)/

تبصره - استفاده از البسه و اشیای مذکور در این ماده در اجرای هنرهای نمایشی مشمول مقررات این ماده نخواهد بود./

ماده ۱۲۷ - هر نظامی در زمان جنگ یا دولتی که قرارداد ژنو مورخ ۱۹۴۹ (۱۲۳) را امضا نموده یا بعداً به آن ملحق شده است پرچم یا بازوبند یا سایر علائم هلال احمر یا همدیاف آن را در منطقه عملیات جنگی بدون حق علناً مورد استفاده قرار دهد، به حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود./

/

فصل سیزدهم - سایر مقررات/

ماده ۱۲۸ - شروع به جرایم تعزیری جعل و تزویر، سرقت، تخریب یا آتش‌زدن یا ائتلاف تأسیسات یا اسلحه و مهمات یا وسایل و امکانات نیروهای مسلح، تقلب و دسیسه در امور نظام وظیفه، فروش غیرمجاز اموال نیروهای مسلح، ارتشا، اختلاس، اخاذی یا جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی جرم است و مرتکب حسب مورد به حداقل مجازات جرایم مذکور محکوم می‌شود./

تبصره ۱ - در صورتی که عملیات و اقداماتی که شروع به اجرای آن کرده خود مستقلاً جرم باشد، مرتکب به مجازات همان جرم محکوم می‌گردد./

تبصره ۲ - هرگاه برای جرایم مذکور در این ماده مجازات محارب مقرر شده باشد، اقداماتی که شروع به جرم تلقی می‌شود در صورتی که در این قانون برای آنها مجازاتی تعیین نگردیده باشد، مرتکب آن اقدامات به حبس از دو تا ده سال محکوم می‌شود./

ماده ۱۲۹ - جرایمی که پس از اعلام رسمی خاتمه درگیری‌های مستقیم رزمی با دشمن و قبل از امضای قرارداد صلح واقع می‌شود از نظر این قانون جرم در زمان صلح محسوب می‌گردد./

ماده ۱۳۰ - اعمالی که به موجب ماده (۳۸) و بند (ج) مواد (۴۲، ۴۳، ۴۴، ۵۱ و ۷۸) این قانون صرفاً تخلف انضباطی محسوب می‌شود توسط ستاد کل نیروهای مسلح ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون تهیه و پس از تصویب فرماندهی کل قوا ابلاغ می‌گردد. (۱۲۴)/

ماده ۱۳۱ - هرگونه تغییر یا حذف اطلاعات، الحاق، تقدیم یا تأخیر تاریخ نسبت به تاریخ حقیقی و نظایر آن که به طور غیرمجاز توسط نظامیان در سیستم رایانه و نرم افزارهای مربوط صورت گیرد و همچنین اقداماتی از قبیل تسلیم اطلاعات طبقه‌بندی شده رایانه‌ای به دشمن یا افرادی که صلاحیت دسترسی به آن اطلاعات را ندارند، افشای غیرمجاز اطلاعات، سرقت اشیای دارای ارزش اطلاعاتی مانند سیدی ( ) یا دیسکتهای حاوی اطلاعات یا معدوم کردن آنها یا سواستفاده‌های مالی که نظامیان به وسیله رایانه مرتکب شوند جرم محسوب و حسب مورد مشمول مجازات‌های مندرج در مواد مربوط به این قانون می‌باشند./

ماده ۱۳۲ - در کلیه مواردی که در اثر ارتکاب جرم خسارتی وارد شود، مرتکب علاوه بر مجازات‌های مقرر در این قانون به جبران خسارت وارده و حسب مورد به رد عین یا مال یا پرداخت مثل یا قیمت و اجرت‌المثل نیز محکوم می‌گردد. رسیدگی در این گونه موارد در دادگاه‌های نظامی نیاز به تقدیم دادخواست ندارد. (۱۲۵)/

ماده ۱۳۳ - در هر یک از جرایم موضوع این قانون در صورتی که موضوع یا جرم ارتكابی و میزان تأثیر آن مشخص نباشد،

دادگاه موظف است موضوع را به کارشناس یا هیات کارشناسی ارجاع و نظر آنان را کسب نماید./

تبصره - نحوه تشخیص نیاز به نظر هیات یادشده یا کارشناس، ارجاع، بررسی و اعلام نظر هیات مذکور و یا کارشناس و تعداد و ترکیب هیات‌های کارشناسی به موجب دستورالعملی که توسط ستاد کل نیروهای مسلح و با همکاری و هماهنگی سازمان قضایی نیروهای مسلح تهیه و به تصویب فرماندهی کل قوا می‌رسد مشخص خواهد شد./

ماده ۱۳۴ - هرگاه در اثر وقوع بزه‌ی که رسیدگی به آن در صلاحیت دادگاه‌های نظامی است خسارت یا زیان مالی متوجه نیروهای مسلح شده باشد دادستان نظامی با تعقیب موضوع از لحاظ جنبه عمومی از حیث دریافت خسارات در دادگاه، سمت نمایندگی نیروهای مسلح را دارا خواهد بود. (۱۲۶)/

ماده ۱۳۵ - مقررات مرور زمان و مواعید آن در مراجع قضایی نظامی همانند مقررات مربوط در مراجع قضایی عمومی می‌باشد. (۱۲۷)/

ماده ۱۳۶ - هرگاه جرم ارتكابی کارکنان نیروهای مسلح جنبه تخلف انضباطی نیز داشته باشد، رسیدگی به تخلف از نظر انضباطی توسط فرماندهان و مسئولان نیروهای مسلح انجام می‌شود و این موضوع مانع رسیدگی به جرم در مرجع قضایی نخواهد بود و فرماندهان مکلفند مراتب وقوع جرم را به مرجع قضایی اعلام نمایند./

ماده ۱۳۷ - با تصویب این قانون، قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح - مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۸ کمیسیون امور قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی که در تاریخ ۱۳۷۶/۸/۱۱ تمدید شده است - و قانون دادرسی و کیفر ارتش مصوب ۱۳۸۱/۱۰/۴ و کلیه قوانین مغایر با این قانون ملغی می‌باشد. (۱۲۸)/

قانون فوق مشتمل بر یکصد و سی و هفت ماده و پنجاه و یک تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ نهم دی ماه یک‌هزار و سیصد و هشتاد و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۲۵ به تایید شورای نگهبان رسیده است./

/

/

/

۱- روزنامه رسمی ۱۷۱۶۸ - ۱۳۸۲/۱۱/۱۲

۲- رأی وحدت رویه ۶۶۷ - ۱۳۸۳/۴/۲۳ ردیف ۲۶/۸۱: هر چند با تأسیس دادگاه‌های عمومی در هر حوزه قضایی، رسیدگی به کلیه امور مدنی و جزایی و امور حسبه با لحاظ قلمرو محلی به دادگاه‌های مزبور محول گردیده ولی باتوجه به تفویض اختیارات دادستان عمومی به رؤسای محاکم عمومی و انقلاب و رؤسای دادگستری شهرستان‌ها (تبصره ذیل ماده ۱۲ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب و ماده ۱۴ آیین‌نامه اجرایی قانون مذکور) و امکان انجام تحقیقات، زیرنظر حاکم دادگاه، وسیله قضات تحقیق و ضابطین دادگستری (تبصره ذیل ماده ۱۴ قانون مرقوم)، اهمیت نقش دادرس‌ها و ضرورت تفنیش جرایم و تحقیقات مقدماتی جهت اتخاذ تصمیم قانونی، گماکان به قوت خود باقی است که در حال حاضر در محاکم نظامی، توسط دادستان نظامی با رعایت مقررات قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۰ و در دادگاه‌های عمومی طبق مقررات ق.آ.د.ک. ۱۳۷۸ توسط مراجع ذی‌ربط صورت می‌پذیرد و چون دادستان نظامی به حکم قسمت اخیر اصل ۱۷۲ قانون اساسی، بخشی از قوه قضاییه کشور بوده و در معیت دادگاه‌های نظامی انجام وظیفه می‌نماید و با عنایت به منزلت دیوان‌عالی کشور و تشکیل آن به منظور نظارت بر حسن اجرای قوانین و ایجاد وحدت رویه قضایی (اصل ۱۶۱ قانون اساسی)، به نظر اکثریت قاطع اعضای هیات عمومی دیوان‌عالی کشور، اختلاف نظر دادستانی نظامی و دادگاه‌های عمومی در صلاحیت رسیدگی به جرایم، وفق ماده ۲۸ ق.آ.د.م.، قابل طرح در دیوان‌عالی کشور بوده و رأی شعبه بیست و هفتم دیوان عالی کشور که متضمن این معنی است، صحیح تشخیص می‌گردد./

این رأی طبق ماده ۲۷۰ ق.آ.د.ک در موارد مشابه برای شعب دیوان‌عالی کشور و دادگاه‌ها لازم‌التبایع است./

۳ - اصل یکصد و هفتاد و دوم قانون اساسی:/

برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضا ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می‌گردد، ولی به جرایم عمومی آنان یا جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شوند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود./

دادستانی و دادگاه‌های نظامی، بخشی از قوه قضاییه کشور و مشمول اصول مربوط به این قوه هستند./

به موجب ماده واحده قانون الحاق سازمان قضایی ارتش به دادگستری مصوب ۱۳۶۰/۸/۱۰ سازمان قضایی ارتش و کلیه دادرس‌ها و دادگاه‌های نظامی مستقر در سراسر کشور از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران جدا و به قوه قضاییه ملحق گردیده است./

۴ - از قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴/۲/۲۲ با اصلاحات بعدی:/

ماده ۱ - رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی اعضای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران ارتش، سپاه، ژاندارمری، شهربانی، پلیس قضایی، کمیته‌های انقلاب اسلامی و هر نیروی مسلح قانونی دیگر بر طبق مواد این قانون در صلاحیت دادگاه‌های خاص نظامی است./

تبصره ۱ - منظور از جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی بزه‌هایی است که اعضای نیروهای مسلح در ارتباط با وظایف و مسؤولیت‌های نظامی و انتظامی که طبق قانون و مقررات به عهده آنان است مرتکب گردند./

تبصره ۲ - جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شده باشند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود./

ماده ۷- متهم به ارتكاب چندین جرم از انواع مختلف جرایم خاص نظامی و انتظامی در دادگاهی محاکمه می‌شود که صلاحیت رسیدگی به جرمی را دارد که مجازات آن اشد است./

نظریه ۱۳/۷/۶-۱۳۶۳/۲/۱۰ ح.ق: مطابق تعریفی که در تبصره ۳ لایحه قانونی اعاده صلاحیت مراجع قضایی دادگستری آمده است منظور از جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی جرایمی است که اعضای ارتش و ژاندارمری و شهربانی و سپاه پاسداران به سبب خدمت در واحد نظامی یا سازمان انتظامی مرتکب شده باشند که با این کیفیت سرقت اسلحه و مهمات و لوازم نظامی توسط افراد نظامی چه در داخل محوطه نظامی و یا خارج در آن در صورتی که به نحوی با شغل و وظیفه و خدمت آنان ارتباط داشته و رابطه سببیت ایجاد نماید از جرایم نظامی محسوب و رسیدگی به آن در صلاحیت محاکم نظامی است و در غیر این صورت جرم عمومی بوده و رسیدگی در صلاحیت دادگاه‌های عمومی است./

نظریه ۷/۸۷-۱۳۷۳/۲/۱۸ ح.ق: ارتكاب جرایم راجع به قاچاق از مصادیق جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی به شمار نمی‌آید./

نظریه ۷/۱۱۴۵۷-۱۳۷۹/۱۱/۲۶ ح.ق: با توجه به ماده ۳ ق.م.ا. ۱۳۷۰ و ماده ۱ قانون دادرسی نیروهای مسلح و تبصره ۲ از ماده ۱ قانون اخیرالذکر، به جز جرایم خاص نظامی و انتظامی مأمورین نظامی که در صلاحیت دادگاه‌های خاص

نظامی است سایر جرایم ارتكابی آنان یعنی جرایم عمومی و جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب می‌شوند حسب مورد در صلاحیت محاکم عمومی و یا انقلاب است لکن چون فرماندهان انتظامی شهرستان و منطقه به ترتیب رؤسای ادارات شهرستانی شهرستان و استان به شمار می‌روند لذا با توجه به بند ۱ ماده ۲ اصلاحی از قوانین دیوان کیفر و تبصره ۱ ماده ۸ ق.ت.د.ع. مصوب ۱۳۵۸ رسیدگی به کلیه جرایم عمومی آنان و جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب می‌شوند در صلاحیت دادگاه‌های جزایی مرکز استان است، اعم از اینکه این مرجع دادگاه انقلاب باشد یا دادگاه عمومی، در ضمن رسیدگی به جرایم یاد شده از جانب افراد نیروهای مسلح سرتیپ به بالا در صلاحیت دادگاه‌های عمومی تهران قرار دارد./

نظریه ۷/۷۶۳۸-۱۳۸۳/۱۴/۱۰.ح.ق: افراد نیروی انتظامی که در مقام ضابط عمل می‌کنند، بلاشک در حال انجام وظیفه می‌باشند و وقتی در حال انجام وظیفه به شمار روند، اعمال آنان اعمال حین خدمت به شمار می‌رود، بنابراین هرگاه ضابطین حین انجام وظیفه یا حین خدمت که دو عبارت مترادف هستند، مرتکب جرم شوند، مرتکب جرم حین خدمت شده‌اند./

نظریه ۷/۸۶۰۸-۱۳۸۶/۱۲/۲۵.ح.ق: در شرایطی که دادرسی نظامی عهده دار اقامه دعوی و تعقیب مجرم یا متهم به جرم از حیث وظایف خاص نظامی و انتظامی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی و هر نیروی مسلح قانونی دیگر بوده و آنچه که در مقررات قانون اصلاح قانون جلوگیری از تصرف عدوانی آمده است صرفاً ماهیت حقوقی داشته و رسیدگی دادرسی عمومی به موارد مندرج در آن نیز بنا به پاره‌ای ضرورت‌ها و از جمله فوریت کار بوده است به نظر موجبات قانونی جهت رسیدگی به دعاوی موضوع مقررات قانون مزبور از طرف دادرسی نظامی وجود نداشته و رسیدگی به این سخن از امور در صلاحیت مراجع عمومی دادگستری می‌باشد./

رای ۷۹/۷۵-۱۳۷۹/۲/۱۲ شعبه ۳۴ دیوان عالی کشور: قتل عمدی از جرایم عمومی است و نه نظامی انتظامی و طبق مندرجات اوراق پرونده وقوع آن در بیمارستان و در غیرمحل خدمت و حین انجام وظیفه اعلام گردیده و به این ترتیب قطع نظر از محت و سقم موضوع رسیدگی در صلاحیت دادگاه عمومی می‌باشد./

رای ۶۶۶-۱۳۷۹/۶/۲۰ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: مأموران کلانتری در ارتباط با اجرای دستور مقام قضایی، در مظان اتهام قرار گرفته‌اند و رسیدگی به جرایمی که مأموران انتظامی به عنوان ضابط دادگستری انجام می‌دهند، در صلاحیت دادگاه‌های عمومی دادگستری است./

رای ۷۹/۵۶۶-۱۳۷۹/۷/۷ شعبه ۳۴ دیوان عالی کشور: با توجه به اینکه قتل عمدی که از جمله اتهامات وارده می‌باشد جرم نظامی انتظامی نیست و از جرایم عمومی است و طبق مندرجات اوراق پرونده و حکم صادره وقوع قتل قطع نظر از صحت و سقم قضیه زمانی است که متهم ترک پست نموده و در حال انجام وظیفه نبوده است و به این ترتیب دادگاه نظامی به موضوعی که رسیدگی به آن در صلاحیت دادگاه عمومی است رسیدگی کرده اعتراض نتیجتاً وارد می‌باشد./

رای ۷۸/۴۳۳-۱۳۷۸/۱۱/۶ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: صرفنظر از نوع عمل متهم با توجه به اینکه عمل انتسابی به وی ارتباطی به وظیفه خاص انتظامی یا مسؤولیت معوله نداشته رسیدگی به آن خارج از صلاحیت دادگاه نظامی و در صلاحیت مراجع عمومی دادگستری است./

رای ۱۰۸-۱۳۷۸/۷/۲۰ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: با توجه به اینکه اعمال انتسابی به متهم ردیف اول هیچگونه ارتباطی به وظیفه نظامی یا مسؤولیت‌های معوله به متهم ردیف اول نداشته و ردیف دوم نیز غیرنظامی است رسیدگی به اتهامات انتسابی به آن جز نگهداری سلاح به نحو غیرمجاز، در صلاحیت دادگاه عمومی تهران است و اتهام اخیر نیز در صلاحیت دادگاه انقلاب اسلامی است لذا دادنامه تجدیدنظر خواسته را نقض و رسیدگی از حیث نگهداری سلاح به نحو غیرمجاز انتسابی ردیف اول به دادگاه انقلاب اسلامی تهران و از لحاظ سایر اتهامات به دادگاه عمومی تهران محول می‌شود./

رای ۴۴۵/۱۳۷۹-۲۹/۸/۳۲ شعبه ۳۲ دیوان عالی کشور: با عنایت به مندرجات پرونده و تحقیقات انجام شده و ملاحظه نوع اتهامات متناسب به محکوم‌علیه تجدیدنظر خواه، دادگاه صادرکننده دادنامه تجدیدنظر خواسته جز در مورد اتهام اختفا لوازم نظامی، صلاحیت رسیدگی نداشته (فاقد صلاحیت ذاتی بوده) چون رسیدگی به اتهامات نگهداری غیرمجاز اسلحه و مهمات و نگهداری مواد مخدر در صلاحیت محاکم انقلاب اسلامی و نگهداری آلات قمار و نوارهای ویدیویی مبتذل در صلاحیت محاکم عمومی می‌باشد. لذا دادنامه تجدیدنظر خواسته در مورد اختفا لوازم نظامی فاقد اشکال و ایراد بوده و ابرام و نسبت به بقیه موارد نقض و پرونده جهت رسیدگی مجدد در این خصوص به محاکم صالحه (انقلاب اسلامی حسب مورد که اشاره شده) ارجاع می‌گردد/

۵- به قانون تعیین حدود صلاحیت دادرسی و دادگاه‌های نظامی کشور مصوب ۱۳۷۳/۵/۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام و استفساریه آن در بخش ضمائم همین مجموعه مراجعه شود./

نظریه ۷/۶۹۴۸-۱۳۶۶/۱۰/۲۴.ح.ق: هرچند سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور جز تشکیلات کشوری محسوب می‌گردد ولی مأموران نظامی و انتظامی و سایر مأمورین مسلح که به عنوان مأمور در سازمان مذکور انجام وظیفه می‌نمایند چنانچه در رابطه با وظایف خاص نظامی و انتظامی خود مرتکب جرمی گردند. مطابق ماده یک قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی مصوب اردیبهشت ماه سال ۱۳۶۴ رسیدگی به آن در صلاحیت دادگاه خاص نظامی است./

نظریه ۷/۸۹۷۸-۱۳۸۴/۱۲/۱۳.ح.ق: چنانچه فرد روحانی عضو نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران بوده به اتهاماتی از قبیل جاسوسی یا در اختیار قرار دادن اطلاعات و اسرار و نقشه‌های نظامی به کشور دشمن جمهوری اسلامی ایران قابل تعقیب باشد، دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت، صلاحیت رسیدگی به اتهامات وی را خواهد داشت./

نظریه ۷/۱۳۳۶-۱۳۸۹/۳/۴.ح.ق: کلیه افراد نیروهای انتظامی که وظایف مذکور در بند ۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی مصوب ۱۳۶۹ را به عهده دارند، ضابط دادگستری شناخته می‌شوند و مرجع رسیدگی به اتهامات و جرایم آنان در مقام ضابط دادگستری با توجه به حکم قسمت دوم اصل ۱۷۲ قانون اساسی و تبصره ۲ ماده ۱ قانون دادرسی نیروهای مسلح، دادگاه‌های عمومی دادگستری است. به عبارت دیگر، ملک صلاحیت دادگاه‌های عمومی در خصوص جرایم ارتكابی توسط افراد نیروی انتظامی، در محدوده ضابط بودن آنان است نه صرفاً در راستای اجرای دستور مقام قضایی، بنابراین اگر جرم ارتكابی مأمور در راستای اجرای وظایف ضابط دادگستری صورت پذیرفته ولو آن که در آن مورد خاص هنوز دستوری از مقام قضایی صادر نشده رسیدگی به آن در صلاحیت دادرسی عمومی و انقلاب و محاکم عمومی است. و چنانچه اعضا نیروهای انتظامی به سبب انجام وظیفه به جهت نظامی بودن و در ارتباط با وظایف و مسئولیت‌های خاص نظامی و انتظامی که طبق قانون و مقررات به عهده آنان است مرتکب جرمی شوند و یا جرم ارتكابی فردنظامی از جرایم خاص نظامی باشد با توجه به ماده ۱ ق.م.ج.ن.م. دادسرا و دادگاه‌های نظامی صالح به رسیدگی است به استثنای جرایم ارتكابی افسران از درجه سرتیپ به بالا که طبق تبصره الحاقی سال ۱۳۸۱ ماده ۴ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب در صلاحیت دادگاه کیفری استان تهران است./

نظریه ۷/۲۹۹۸-۱۳۸۹/۵/۲۳.ح.ق: کلیه افراد نیروهای انتظامی که وظایف مذکور در بند ۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی مصوب ۱۳۶۹ را به عهده دارند به عنوان ضابط دادگستری شناخته می‌شوند و طبق تعریف ماده ۱۵ ق.آ.د.ک مصوب ۱۳۷۸ ضابطین دادگستری مأمورانی هستند که تحت نظارت و تعلیمات مقام قضایی انجام وظیفه می‌نمایند و مرجع رسیدگی به اتهامات و جرایم آنان در مقام ضابط دادگستری با توجه به حکم قسمت دوم اصل ۱۷۲ قانون اساسی و تبصره ۲ ماده ۱ قانون دادرسی نیروهای مسلح دادگاه‌های عمومی جزایی دادگستری است، به جز جرایم مربوط به مواد مخدر که در فرض استعمال آمده که مطابق بند ۵ ماده ۵.ت.د.ع. ۱۳۷۳ با املاجات و الحاقات بعدی که به جهت صلاحیت ذاتی با دادگاه انقلاب خواهد بود که تطبیق و تشخیص مرجع صالح با نوع جرم با قاضی رسیدگی‌کننده می‌باشد./

نظریه ۷/۵۱۳۴-۱۳۸۹/۸/۲۵.ح.ق: از مفاد تبصره یک ماده یک قانون دادرسی نیروهای مسلح مصوب ۱۳۶۴/۲/۲۶ منظور از جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی بزه‌هایی است که اعضای نیروهای مسلح در ارتباط با وظایف و مسؤولیت‌های نظامی و انتظامی که طبق قانون به عهده آنان است، مرتکب گردند چنین استنباط می‌شود که فرد نظامی باید در حال خدمت مرتکب جرم خاص نظامی شود زیرا منظور مخدوش نشدن اعمال حاکمیت است. چنانچه فرد نظامی در حال

خدمت به ما فوق اهانت کند، حاکمیت مخدوش شده است. اما چنانچه فرد نظامی خارج از محیط به فرمانده اهانت نماید، ارتباطی به وظیفه خاص نظامی او ندارد و طبق عموماً باید تعقیب شود./

۶- در این خصوص به موارد ذیل (مندرج در بخش ضمایم همین مجموعه) نیز مراجعه شود./

الف- مواد ۲۱ الی ۲۸ و ۳۷ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۷/۷/۱۳۶۶ با اصلاحات بعدی/

ب- مواد ۶ الی ۱۳ و ۱۵ و ۲۴ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۷/۷/۱۳۷۰ با اصلاحات بعدی/

ج- مواد ۹ الی ۱۵ قانون استخدام نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۷/۱۱/۱۳۸۲/

د- آیین‌نامه نحوه استفاده از خدمات اشخاص به صورت خرید خدمت و برای خدمت مشخص، معین و محدود متناسب با تخصص شخص و در شرایطی که استفاده از خدمات مشمولان قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۶ امکان‌پذیر نباشد مصوب ۱۳۶۹/۱۰/۳۰ هیأت وزیران/

نظریه ۱۳۵۲/۷/۱۳۸۳-۱۲/۵/۱۰.ح.ق: هرگاه منظور از شق اول بند ح ماده ۱ ق.م.ج.ن.م. این قسمت باشد که در آن آمده است کسانی که به طور موقت در خدمت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران هستند... به نظر می‌رسد به جرایم مربوط به کلیه کارکنانی که به نوعی عهده‌دار وظایف خاص نظامی و انتظامی می‌باشند در ارتباط با این وظایف مرتکب جرم می‌شوند اعم از پیمانی و قراردادی در دادگاه‌های نظامی رسیدگی به عمل خواهد آمد/

۷- نظریه ۲۴۵۲/۷/۱۳۸۵-۱۰/۴/۱۰.ح.ق: نظر به اینکه طبق ماده ۲ ق.م.ج.ن.م.، اعمال تخفیف و تبدیل جرایم این نیروها، باید به موجب مقررات همین قانون صورت گیرد و مواد ۳ و ۴ و ۵ این قانون برای اعمال تخفیف موضوع ماده ۲۲ ق.م.ا. مقررات خاصی را پیش بینی کرده است، لذا به فرض اینکه مجازات معاون یا مرتکب شروع به جرم در جرایم مذکور با مجازات مباشر جرم در صورت اعمال تخفیف، یکسان باشد تبعیت از قانون اجتناب ناپذیر است./

۸- نظریه ۷/۲۰۰-۱۳۸۶/۱/۲۵-۱۰.ح.ق: ق.م.ج.ن.م. خاص مجازات همان نیروها است که در ماده ۱ قانون مذکور و شقوق مختلفه آن مقرر شده است، بنابراین در فرض سوال که شرکا یا معاونین غیر نظامی هستند و در ق.م.ج.ن.م. نیز قانون نسبت به آنان ساکت است، مستنبط از تبصره ۲ ماده ۲ همان قانون و با استفاده از عموماً تعیین کیفر برای آنان مطابق مقررات ق.م.ا. و بر طبق اعمال ارتكابی و تطبیق موارد ارتكابی آنان با مواد مربوطه خواهد بود نه ق.م.ج.ن.م.؛ در این صورت اعمال کیفیات مخففه نیز برای اشخاص غیر نظامی رعایت مقررات ماده ۲۲ ق.م.ا. که حاکم است خواهد بود نه مواد ۳ الی ۹ ق.م.ج.ن.م./

۹- نظریه ۷/۸۵۲۴-۱۳۸۳/۱۱/۱۲-۱۰.ح.ق: هر چند در مواد ۳، ۴ و ۵ ق.م.ج.ن.م.، با ذکر کلمات (کلیه) و (تمام مواد) ممکن است گفته شود که این مواد شامل معاونین نیز خواهد بود. لکن چون مجازات معاون بایستی کمتر از مباشر باشد و در صورت مشمول مواد مذکور به معاونین، مجازات معاون و مباشر یکسان خواهد شد، لذا به نظر می‌رسد که مواد یاد شده فقط ناظر به مباشر و شرکای جرم است و با فرض سکوت حکم قضیه در ق.م.ج.ن.م.، اعمال عموماً در ق.م.ا. قابل تجویز است، لذا تعیین مجازات به کمتر از حداقل مجازات قانونی در مورد معاون با استفاده از ماده ۲۲ ق.م.ا. در باب تخفیف مجازات بلااشکال است./

۱۰- نظریه ۷/۴۳۸-۱۳۸۸/۱۰/۳۱-۱۰.ح.ق: در هر مورد که دادگاه نظامی ۲ قائل به تخفیف شده و مجازات را تخفیف داده است، دادگاه نظامی یک نیز در مقام رسیدگی تجدید نظر قادر خواهد بود، چنانچه استحقاق متهم را در برخورداری بیشتر از تخفیف مجازات احراز نماید، کیفر مورد حکم را در حدود مقررات مواد ۳ الی ۹ ق.م.ج.ن.م. تخفیف داده و انجام این امر طبق اصول و قواعد کلی از اختیارات مرجع مزبور خواهد بود./

۱۱- نظریه ۷/۱۳۴۲-۱۳۸۳/۳/۲-۱۰.ح.ق: مقررات ماده ۳ ق.م.ج.ن.م. در مورد جرایمی که مجازات آنها کمتر از ۲ سال حبس می‌باشد حاکم بوده و ماده ۲۲ ق.م.ا. در قلمرو اجرایی مزبور قابلیت اعمال ندارد و تنها جهات و موارد تخفیف بدلیل عدم ذکر جهات یاد شده در مواد ۳، ۴ و ۵ ق.م.ج.ن.م. به استناد این ماده تعیین می‌شود ولی در خصوص نحوه تخفیف مجازات‌های بیش از دو سال حبس چون در ق.م.ج.ن.م. نص خاصی وجود ندارد مرجع رسیدگی با توجه به مقررات کلی حسب مورد می‌تواند وفق مقررات ماده ۲۲ ق.م.ا. عمل نماید./

چنانچه در حین رسیدگی و محاکمه و قبل از محکومیت متهم احراز گردد که وی مرتکب چند جرم گردیده مثل موارد عدیده فرار از خدمت، در این صورت باید مقررات مربوط به تعدد، موضوع ماده ۴۷ ق.م.ا. و مقررات مربوط به ادغام پرونده‌ها و صدور حکم واحد، اجرا گردد و در صورتی که بعد از محاکمه و محکومیت، مرتکب جرم یا جرایم جدید شده باشد موضوع از مشمول مقررات یادشده خارج بوده و می‌تواند مشمول مقررات ماده ۴۸ ق.م.ا. از باب تکرار باشد./

نظریه ۷/۷۴۳-۱۳۸۶/۲/۱۵-۱۰.ح.ق: به موجب ماده ۳ ق.م.ج.ن.م.، در کلیه مواردی که حداکثر مجازات حبس در این قانون تا دو سال است، دادگاه می‌تواند در صورت وجود جهات مخففه، مجازات حبس را تا یک سوم مجازات قانونی جرم تخفیف دهد و یا به یکی از مجازات‌های مقرر در همین ماده تبدیل نماید و از آنجا که این قانون خاص و مؤخر التصویب بر قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب سال ۷۳ می‌باشد و با ملاحظه رای وحدت رویه ۶۴۲-۷۸/۹/۹ مبنی بر عدم جواز تعیین مجازات کمتر از ۹۱ روز، از این رو به نظر می‌رسد دادگاه مکلف است، چنانچه حکم به کاهش مجازات حبس به یک سوم مجازات قانونی معینه دارد و این حداقل کمتر از ۹۱ روز باشد، حبس را به مجازات متناسب دیگری تبدیل نماید./

رای ۴۳۶-۱۳۷۹/۴/۱۹ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: دادگاه بدون استناد به ماده تخفیف دهنده و عدم قید صریح جهات آن متهم را به یک سال حبس و جریمه نقدی معادل وجه مورد اختلاس محکوم کرده است. لذا رای تجدیدنظر خواسته را از این حیث نقض و رسیدگی به شعبه دیگر دادگاه نظامی یک.. محول می‌نماید./

نظریه ۷/۱۳۴۲-۱۳۸۳/۳/۲-۱۰.ح.ق: مقررات ماده ۳ ق.م.ج.ن.م. در مورد جرایمی که مجازات آنها کمتر از ۲ سال حبس می‌باشد حاکم بوده و ماده ۲۲ ق.م.ا. در قلمرو اجرایی مزبور قابلیت اعمال ندارد و تنها جهات و موارد تخفیف به دلیل عدم ذکر جهات یاد شده در مواد ۳، ۴ و ۵ ق.م.ج.ن.م. به استناد این ماده تعیین می‌شود ولی در خصوص نحوه تخفیف مجازات‌های بیش از دو سال حبس چون در قانون نیروهای مسلح نص خاصی وجود ندارد مرجع رسیدگی با توجه به مقررات کلی حسب مورد می‌تواند وفق مقررات ماده ۲۲ ق.م.ا. عمل نماید./

چنانچه در حین رسیدگی و محاکمه و قبل از محکومیت متهم احراز گردد که وی مرتکب چند جرم گردیده مثل موارد عدیده فرار از خدمت، در این صورت باید مقررات مربوط به تعدد، موضوع ماده ۴۷ ق.م.ا. و مقررات مربوط به ادغام پرونده‌ها و صدور حکم واحد، اجرا گردد و در صورتی که بعد از محاکمه و محکومیت، مرتکب جرم یا جرایم جدید شده باشد موضوع از مشمول مقررات یادشده خارج بوده و می‌تواند مشمول مقررات ماده ۴۸ ق.م.ا. از باب تکرار باشد./

نظریه ۷/۸۳۲-۱۳۸۶/۱۲/۱۲-۱۰.ح.ق: اولاً- چون ماده ۳ و ۴ و ۵ ق.م.ج.ن.م. در خصوص نحوه تحفیف مجازات‌ها تعیین تکلیف نموده است و قسمت اخیر ماده ۲ قانون مرقوم نیز تصریح دارد به اینکه .... در مواردی که مجازات جرمی در این قانون ذکر شده ... اعمال تخفیف و تبدیل نیز به موجب همین قانون خواهد بود... استناد به مقررات کلی و ماده ۲۲ ق.م.ا. جز از لحاظ احراز کیفیات و جهات مخففه موردی ندارد. ثانیاً با توجه به اطلاق مواد ۵۹ و ۵۹۰ ق.م.ج.ن.م. تخفیف یک مجازات از دو مجازات بلااشکال است، نهایتاً در مقام تخفیف باید در نظر داشت که مجازات تعیین شده پس از تخفیف برای متهم مناسب تر و اخف باشد و تعدد مجازات‌ها مانع تخفیف نیست./

۱۲- رأی ۹۱۹-۱۳۷۸/۱۰/۳۰ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: دادگاه... متهم را به تنزیل قطعی یک درجه که بسی شدیدتر از انفصال موقت است محکوم کرده است، (لذا) رأی دادگاه از این حیث مخدوش است./

رای ۷۴۹-۱۳۷۹/۷/۱۶ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: مقتن برای ورود به منزل غیر به عتف حداقل یک ماه حبس پیش‌بینی کرده که با اعمال تخفیف به تجویز بند ۲ ماده ۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت قابل تبدیل به مجازات جرمیه است و تبدیل آن به مجازات شلای فاقد جنبه تخفیفی و ارفاقی است./

نظریه ۷/۱۹۳۷-۱۳۸۶/۲۹-۱.ح.ق: تخفیف موضوع ماده ۳.ق.م.ج.ن.م. مغایر با ماده ۲۵ قانون اصلاح قانون پاره‌ای از قوانین دادگستری نیست تا ناسخ آن باشد. بنابراین ماده ۲۵ قانون یادشده در سازمان قضایی نیروهای مسلح کاربرد داشته و قابل استناد است./

۱۳- بخشنامه شماره ۱۳۸۴/۳/۱۹ مورخ ۱/۸۴/۳۲۹۴ رییس قوه قضاییه به مراجع قضایی سراسر کشور:/

از آنجایی که مواد ۲۲ و ۷۲۸.ق.م.ا. و ماده ۳ از قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۹ دی ماه ۱۳۸۲ به قضات دادگاه این امکان را داده است تا با ملاحظه خصوصیات جرم و مجرم و دفعات ارتکاب، درموقع صدور حکم از مقررات مربوط به تخفیف، تعلیق و مجازات‌های تکمیلی و تبدیلی استفاده کنند و مجازات حبس تعزیری را به مجازاتی از نوع دیگر که مناسب‌تر به حال متهم باشد تبدیل نمایند، از این رو اقتضا دارد دادگاه‌های صادرکننده احکام کیفری، به جای مجازات‌های حبس خصوصاً حبس‌های کوتاه مدت کمتر از ۶ ماه که امکان اجرای برنامه‌های اصلاحی و تربیتی در زندان‌ها وجود ندارد به تعلیق اجرای مجازات این‌گونه حبس‌ها و یا به جزای نقدی متناسب (به تناسب وضعیت مالی متهم تا به واسطه عجز منجر به حبس وی نشود) و یا مجازات تعزیری و اجتماعی دیگری تبدیل کنند تا از محبوس شدن بی‌ثمر افراد، تراکم بیش از حد زندانی در زندان‌ها و مفاسد احتمالی جلوگیری شود./

۱۴- نظریه ۷/۶۲۳۴-۱۳۸۳/۱۷/۸-۱.ح.ق: با توجه به ماده ۹۶.ق.ا.ا. و بند ۱ قسمت الف ماده ۳.ق.م.ج.ن.م. ۱۳۸۲ و تفسیر در هردو ماده به کسر حقوق و مزایا به طور مطلق، هر دریافتی که از مصادیق مزایای شغلی به شمار رود، در شمول مقررات یاد شده قرار می‌گیرد، هرچند که دریافتهایی مثل اضافه کار و یا تشویقی از شمول آن خارج به نظر می‌رسد./

۱۵- نظریه ۷/۶۵۹۳-۱۳۸۳/۲/۹-۱.ح.ق: چنانچه احد از پرسنل نظامی کادر به سه ماه محرومیت از ترفیع، محکومیت قطعی حاصل نماید و قبل از اجرا بازنشسته شود چون رأی صادره سالبه به انتفا موضوع است قابلیت اجرایی ندارد و از شمول موارد لزوم تبدیل به مجازات دیگر مقرر در بند ۴ ماده ۴۸۴.ق.آ.د.ک. ۱۳۹۰ خارج است./

نظریه ۷/۶۳۹۴-۱۳۸۴/۹/۹-۱.ح.ق: با توجه به اینکه حکم دادگاه نظامی مبنی بر محرومیت از ترفیع، بعد از بازخریدی یا اخراج نظامیان مورد نظر صادر گردیده است لذا رأی صادره سالبه به انتفا موضوع بوده و قابلیت اجرایی ندارد./

/

۱۶- لازم به ذکر است قانونگذار مجازات شلای را در مورد هیچیک از جرایم موضوع این قانون وضع و مقرر نکرده است./

۱۷- نظریه ۷/۳۱۳۸-۱۳۸۶/۵/۱۴-۱.ح.ق: تقسیم‌بندی مجازات‌ها به حدود، قصاص، دیات، تعزیرات و بازدارنده وفق ماده ۱۲.ق.م.ا، تقسیم‌بندی مجازات‌ها از اشد به اخف محسوب نمی‌شود. زیرا هر حدی اشد از قصاص نیست و یا تعزیرات شرعی که حداکثر آنها ۷۴ تازیانه است، مطلقاً از مجازات‌های بازدارنده که ممکن است حبس دائم هم باشد، شدیدتر نیست بلکه این تقسیم‌بندی را با توجه به تعاریف مقرر در مواد بعدی آن، می‌توان مبنای تعیین مجازات‌هایی دانست که نوع و میزان آن در شرع تعیین شده و یا اینکه مجازات‌هایی که به نظر حاکم واگذار شده است. بنابراین با توجه به مراتب فوق ملک و معیار تشخیص مهمترین جرم، میزان مجازاتی است که در قانون برای آن جرم در نظر گرفته شده است در جرایمی که مجازات قانونی آنها از یک نوع نیستند و مختلف‌اند برای تشخیص مهمترین جرم، ماده ۷.ق.م.ج.ن.م. را می‌توان ملک عمل قرار داد./

/

۱۸- مواد ذی‌ربط ق.م.ا. همراه با بخشنامه‌ها و نظریات مشورتی قوه‌قضاییه به منظور اجتناب از طولانی شدن پاورقی‌ها در همین مجموعه جداگانه درج شده است./

۱۹- از آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور (در اجرای ماده ۹ قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور به سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۶) مصوب ۱۳۸۰/۴/۲۶ رییس قوه‌قضاییه:/

ماده ۷- زندان نیمه‌باز، زندانی است محصور که در پوشش خارجی دارای حفاظت مناسب باشد و در آن زندانیان به طور گروهی با تعداد کافی مأمور مراقب بدون اسلحه به کار اعزام می‌گردند و پس از خاتمه کار مجدداً به آسایشگاه‌های خود عودت داده می‌شوند./

ماده ۹- زندان باز، زندانی است بدون حفاظت و مأمور مراقب که زندانی مدت محکومیت خود را در آن با اشتغال به کار یا خدمت می‌گذراند و حق خروج از زندان را نداشته و شب‌ها را در نزدیکترین آسایشگاهی که به همین منظور تعیین شده است استراحت می‌نماید./

ماده ۱۳- زندانیان زندان‌های باز و نیمه‌باز که در مؤسسات کار، اشتغال می‌یابند در تمامی ساعات اشتغال، حق خروج از محل کار را نداشته و پس از خروج از آسایشگاه باید مستقیماً به محل کار رفته و به موقع نیز مراجعت نمایند./

زمان ورود و خروج آنان در محل کار دقیقاً باید ثبت شود./

تبصره ۱- مأموران زندان موظفند، طرز رفتار و اخلاق و نظم و ترتیب کار زندانیان را برابر مقررات سازمان کنترل نموده و تخلفات آنان را سریعاً به اطلاع رییس زندان و محل کار مربوطه برسانند./

تبصره ۲- در هر مورد که زندانی مقررات مربوطه را رعایت ننماید و یا صلاحیت جهت کار یا نگهداری در محل‌های مذکور را نداشته باشد، با نظر رییس زندان به زندان بسته اعزام تا حسب مورد تصمیم نهایی از سوی مراجع قضایی یا شورای طبقه‌بندی و انضباطی مربوطه اتخاذ گردد و مراتب به قاضی ناظر زندان جهت اطلاع اعلام خواهد شد./

۲۰- نظریه ۷/۹۲۵-۱۳۸۶/۲/۱۹-۱.ح.ق: مقررات ماده ۱۱.ق.م.ج.ن.م. فقط در مورد محکومین دادگاه‌های نظامی که حکم تحت نظر دادستان نظامی اجرا می‌شود کاربرد دارد و محکومین نظامی که در دادگاه‌های عمومی و انقلاب حکم محکومیت آنها صادر گردیده و احکام صادره نیز تحت نظر دادستان‌های عمومی اجرا می‌گردد از شمول ماده مذکور خارج می‌باشند./

نظریه ۷/۱۹۳۹-۱۳۸۶/۲۹-۱.ح.ق: اتهام محکوم به حبس با خدمت مبنی بر فرار او از زندان، فقط فرار از زندان، موضوع ماده ۵۴۷.ق.م.ا. جرم به‌شمار می‌آید، تکلیف او به خدمت حین زندان، موجب جرم دیگری نمی‌گردد./

فرار از زندان فقط در صلاحیت مراجع عمومی دادگستری است نه آنکه چون زندانی نظامی بوده، فرار وی از زندان در صلاحیت دادگاه نظامی خواهد بود. زیرا فرار از زندان از ناحیه هرکس که باشد، جرم عمومی است./

تعیین مجازات حبس با خدمت که در اجرای ماده ۱۱ ق.م.ج.ن.م. تعیین می‌شود، چنانچه مدت حبس محکوم علیه بیش از یکسال حبس نباشد، با رعایت موارد مذکور در ماده ۱۱ تعیین می‌گردد. بنابراین تعیین مجازات حبس با خدمت در صلاحیت دادگاهی است که حکم قطعی مجازات اولیه را صادر نموده است. چنانچه رأی صادره از دادگاه نظامی ۲ صادر گردیده باشد و به علت عدم تجدید نظرخواهی به مرحله قطعیت رسیده باشد اعمال ماده ۱۱ در صلاحیت دادگاه نظامی ۲ می‌باشد و چنانچه رأی قطعی از دادگاه نظامی یک صادر گردیده باشد، اعمال ماده ۱۱ قانون مورد بحث در صلاحیت دادگاه اخیر می‌باشد./

۲۱ - دستور العمل حبس با خدمت موضوع تبصره ماده ۱۱ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح در تاریخ ۱۳۸۳/۱۰/۵ به تصویب رییس قوه قضاییه رسیده و در همین مجموعه درج شده است./

۲۲ - نظریه ۲۴/۶/۱۳۸۴-۷/۴۲۲۱ ا.ح.ق: از اطلاق عبارت محکومیت یا محکومیت‌های به حبس زائد بر پنج سال مذکور در بند الف ماده ۱۲ ق.م.ج.ن.م. چنین استنباط می‌شود که اولاً - یک فقره محکومیت به حبس زائد بر پنج سال و همچنین دو فقره یا بیشتر محکومیت به حبس که جمع مدت حبس‌ها زائد بر پنج سال شود. ثانیاً - محکومیت‌های متعدد به حبس - اعم از اینکه به موجب یک رأی باشد یا احکام متعدد، مشمول ماده ۱۲ ق.م.ج.ن.م. و بند الف آن است. این نظریه در مورد ماده ۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۸ نیز صادق بوده است./

/

۲۳ - مواد ۲۵ الی ۳۷ ق.م.ا. در خصوص تعلیق اجرای مجازات مصوب ۱۳۷۰/۵/۸ می‌باشد که به موجب قانون مصوب ۱۳۷۵/۱۲/۱۲ مدت اجرای آزمایشی آن ۱۰ سال تمدید گردیده است و به نظر می‌رسد در خصوص تاریخ مندرج در متن اشتباه تایپی رخ داده باشد. تاریخ ۱۳۷۵/۳/۲ مربوط به تصویب کتاب پنجم ق.م.ا. (مواد ۴۹۸ الی ۷۲۹) می‌باشد. مواد ذی‌ربط ق.م.ا. همراه با بخشنامه‌ها و نظریات مشورتی قوه قضاییه به منظور اجتناب از طولانی شدن پاورقی‌ها در همین مجموعه و جداگانه درج شده است./

۲۴ - در این خصوص به مواد ۹۹ و ۱۴۸ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۶/۷/۷ با اصلاحات بعدی، ۱۰۸ و ۱۶۸ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱ با اصلاحات بعدی و ۱۱۵ و ۱۷۴ قانون استخدام نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۲/۱۱/۷ مندرج در همین مجموعه مراجعه شود./

نظریه ۲۳/۴/۱۳۸۳-۷/۳۰۲۰ ا.ح.ق: محدودیت حداکثر مجازات انفصال موقت در مورد کارکنان پاپور نیروهای مسلح به یک سال به شرح مذکور در ماده ۱۶ ق.م.ج.ن.م. منحصر به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی کلیه افرادی است که در ماده ۱ قانون مزبور به اختصار نظامی خوانده می‌شوند و به جرایم عمومی افراد نامبرده تسری ندارد و در مورد جرایم عمومی، نظامیان مانند سایرین می‌باشند/

۲۵ و ۲۶- مواد ۱۹۰ الی ۱۹۶ و ۲۰۱ ق.م.ا. در همین مجموعه درج شده است/

/

۲۷- به قانون مجازات اخلالگران در منافع مصوب ۱۳۵۳/۲/۲ مندرج در همین مجموعه جرایم و مجازات‌ها از انتشارات این معاونت نیز مراجعه شود/

۲۸ و ۲۹ و ۳۰- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود/

۳۱- به مواد ۴۹۸ به بعد ق.م.ا. نیز مراجعه شود./

/.

/.

۳۲- به ماده ۵۰۱ ق.م.ا. مندرج در بخش ضمایم مراجعه شود./

- در خصوص افراد غیر نظامی به قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۲/۱۱/۲۹ (مندرج در مجموعه جرایم و مجازات‌ها از انتشارات این معاونت) مراجعه شود./

۳۳- از ماده ۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳:/

قوه قضاییه موظف است کلیه درآمدهای خدمات قضایی از جمله خدمات مشروحه زیر را دریافت و به حساب درآمد عمومی کشور واریز نماید:/

۱ - در هر مورد که در قوانین حداکثر مجازات کمتر از نود و یک روز حبس و یا مجازات تعزیری موضوع تخلفات رانندگی می‌باشد از این پس به جای حبس یا مجازات تعزیری حکم به جزای نقدی از هفتاد هزار و یک ۷۰/۰۰۱ ریال تا یک میلیون ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال صادر می‌شود./

۲ - هرگاه حداکثر مجازات بیش از نود و یک روز حبس و حداقل آن کمتر از این باشد دادگاه مخیر است که حکم به بیش از سه ماه حبس یا جزای نقدی از هفتاد هزار و یک ۷۰/۰۰۱ ریال تا سه میلیون ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال بدهد/

۳ - در صورتی که مجازات حبس با جزای نقدی توأم باشد و به جای حبس و مجازات تعزیری جزای نقدی مورد حکم واقع شود هر دو مجازات نقدی جمع خواهد شد./

رأی وحدت رویه ۶۴۲- ۱۳۷۸/۹/۹ : به صراحت بند ۲ ماده (۳) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب اسفند ماه سال ۱۳۷۳ در موضوعات کیفری در صورتی که حداکثر مجازات بیش از ۹۱ روز حبس و حداقل آن کمتر از این باشد، دادگاه مخیر است که حکم به بیش از سه ماه حبس یا جزای نقدی از هفتاد هزار و یک ریال تا سه میلیون ریال بدهد، بنابراین تعیین مجازات حبس کمتر از نود و یک روز برای متهم، مخالف نظر مفتن و روح قانون می‌باشد و چنانچه نظر دادگاه به تعیین مجازات کمتر از مدت مزبور باشد می‌بایستی حکم به جزای نقدی بدهد و با این کیفیات رأی شعبه ۱۲ دادگاه تجدیدنظر استان خراسان که حکم سه ماه حبس دادگاه عمومی را فسخ و متهم را به جزای نقدی محکوم کرده منطبق با این نظر است و به اکثریت آرای موافق موازین قانونی تشخیص می‌گردد./

در ضمن به تبصره ۲ ماده ۳ همین قانون مراجعه شود./

نظریه ۲۸/۱/۱۳۸۳-۷/۵۶۲ ا.ح.ق: مغایرتی بین قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب سال ۱۳۸۲ و قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین به نظر نمی‌رسد خصوصاً اینکه تبصره ۲ ماده ۳ همان قانون دلالت بر تایید قانون وصول برخی از درآمدهای مالی دولت و مصرف آن در موارد معین دارد./

نظریه ۱۸/۵/۱۳۸۳-۷/۳۴۸۹ ا.ح.ق: مغایرتی بین رأی وحدت رویه ۶۴۲- ۱۳۷۸/۹/۹ که بر اساس بند ۲ ماده ۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب اسفند ماه ۱۳۷۳ صادر شده است با قوانین اخیرالتصویب از جمله مواد ۵۰ و ۴۶ ق.م.ج.ن.م. و بند الف ماده ۷ قانون صدور چک اصلاحی ۱۳۸۲ به نظر نمی‌رسد تا ناخ آن باشند و چون دلیل دیگری وجود ندارد که در موضوعات کیفری که حداکثر مجازات بیش از ۹۱ روز حبس و حداقل

آن کمتر از این باشد اختیار دادگاه را در صدور حکم به بیش از سه ماه حبس یا جزای نقدی از هفتاد هزار و یک ریال تا سه میلیون ریال را سلب نماید بنابراین رای وحدت رویه ۶۴۲-۱۳۷۸/۹/۹۱ همچنان به قوت خود باقی است و دادگاه نمی‌تواند مجازات حبس کمتر از نود و یک روز برای متهم تعیین نماید./

نظریه ۱۹۲/۷/۱۳۸۳-۳۰/۱۰/۱۰.ح.ق: بین موارد مشمول ماده ۳ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین و غیر آن از نظر تعیین مجازات کمتر از سه ماه فرقی نیست، به این معنی که هرگاه جرمی قابلیت تطبیق با ماده ۳ قانون فوق‌الذکر را نداشته باشد از لحاظ حداقل و حداکثر و مرجع صادر کننده رای از ماده ۲۲ ق.م.ا. بخواهد در اعمال تخفیف مجازات حبس استفاده نماید، باز هم نمی‌تواند حکم به حبس کمتر از ۹۱ روز صادر نماید./

۳۴ و ۳۵-۳۶- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

/

/۰

۳۷ و ۳۸ و ۳۹ و ۴۰- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

/

/

/

۱ و ۲ و ۳- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

/

/

۴۵-۴۴- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

/

رای ۸۵۵-۱۳۷۸/۱۰/۱۵ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: در مورد نگهداری مهمات با توجه به تنوع و کمیت آنها و فلسفه منع نگهداری و نوع استفاده متهم از آنها عمل فاقد وصف نگهداری غیرمجاز مهمات است بلکه در حدود لغو دستور قابل بررسی می‌باشد./

رای ۱۱۷۱-۱۳۷۹/۱۰/۲۲ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: در مورد حمل غیرمجاز سلاح با توجه به کیفیت تحویل آن و ضوابط حاکم بر این مساله در یگان‌های نظامی، عنوان حمل غیرمجاز سلاح مصادق نبوده، قضیه در حدود لغو مقررات مربوط به تحویل سلاح قابل پیگیری است فلذا دادنامه صادر شده را در این خصوص نقض و رسیدگی به شعبه دیگر دادگاه نظامی یک محول می‌شود./

رای ۳۶۹/۳۲-۱۳۷۸/۶/۲۷ شعبه ۳۲ دیوان عالی کشور: درخصوص بزه لغو دستور با توجه به اینکه عنوان سهل انگاری منجر به فرار (متهم) اشد از عنوان لغو دستور می‌باشد و مورد از مصادیق فعل واحد دارای عناوین متعدد موضوع ماده ۴۶ قانون مجازات اسلامی و مجازات برای لغو دستور و جاهت نداشته است./

نظریه ۱۹۲/۷/۱۳۸۳-۲۰/۴/۱۰.ح.ق: لغو دستور و اوامر فرماندهان نظامی که مستوجب مجازات است در مواد ۳۷، ۳۸ و ۳۹ ق.م.ج.ن.م. احصا شده و امتناع از آزمایش اعتیاد جز موارد احصا شده نیست و چون در مواد دیگر قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح و قوانین جاری برای این امتناع مجازاتی تعیین نشده است. موضوع قابل تعقیب جزایی نیست و جرم محسوب نمی‌شود./

نظریه ۱۳۴/۷-۲۵/۸/۱۳۸۹.ح.ق: از ماده ۳۸ ق.م.ج.ن.م. چنین استنباط می‌شود که لغو دستور از نظر ق.م.ج.ن.م. به استثنای مواد مذکور در ماده ۳۷ دو دسته‌اند:/

یک دسته آنهایی هستند که در دستورالعمل موضوع ماده ۱۳۰ قانون احصا شده و صرفاً تخلف انضباطی است و دسته دوم جرم می‌باشد و مرتکب به مجازات تعزیری مزبور در ماده ۳۸ قانون مذکور محکوم خواهد شد. چنانچه غیر از این تصور شود و تنها لغو دستور مندرج در تبصره ماده ۳۸ و استثنائات مذکور در ماده ۸ دستورالعمل را جرم بدانیم، پس مجازات ۲ ماه تا یک سال حبس مقرر در ماده ۳۸ برای کدام لغو دستور وضع شده است. بنا به مراتب اصل این است که هر لغو دستوری جرم و مستوجب مجازات تعزیری است مگر اینکه در دستورالعمل استثنای شده باشد./

۵ و ۴۶- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۷ و ۴۸- به مواد ۹۷۶ به بعد قانون مدنی مراجعه شود./

۹- ماده ۳۳۲ ق.م.ا. در بخش ضمایم درج شده است./

رای اصراری- ۵-۱۳۷۸/۳/۱۱ : نظر به اینکه به موجب ماده ۲۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح در صورتی که تیراندازی بر خلاف مقررات و ضوابط منتهی به قتل گردد موضوع مشمول مقررات قصاص و دیات می‌باشد و با توجه به مندرجات اوراق پرونده و قانون نحوه به کارگیری سلاح مصوب ۱۳۷۳ آقای سید کاظم... در تیراندازی منجر به قتل علی آقا... مقررات و ضوابط مربوطه را رعایت ننموده و براءت وی از اتهام قتل با موازین و مقررات منطبق نبوده و اعتراض وارد است./

رای اصراری- ۸-۱۳۸۱/۷/۹ ردیف ۶/۸۱: نظر به اینکه طبق ماده ۲۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و تبصره آن در صورتی که هر نظامی که تیراندازی وی منتهی به جرح و قتل می‌شود بارعایت مقررات و ضوابط مبادرت به تیراندازی نموده باشد از تعزیر مقرر در ماده مزبور و نیز پرداخت دیه معاف می‌باشد. با توجه به محتویات پرونده چون مأموران پاسگاه به سرنشینان خودرو ظنن شده و اخطار ایست می‌دهند ولی آنها به اخطار مأموران واقعی نگذاشته به فرار خود ادامه می‌دهند و با شلیک تیر هوایی نیز توقف نمی‌کنند ناچار مأموران به دستور فرمانده خود اقدام به شلیک می‌نمایند در اثر شلیک با سوراخ شدن لاستیک خودرو متوقف شده چهار نفر از آنان پیاده شده و در بیابان‌های اطراف پا به فرار گذاشته‌اند و با سه اخطار ایست و سپس به شلیک سه تیر هوایی باز هم توجه نمی‌کنند سپس به حالت نشسته پنج تیر به سوی پاهای آنان تیراندازی می‌شود که گلوله به یکی از آنان اصابت کرده مجروح می‌شود در راه انتقال به بیمارستان فوت می‌کند. باتوجه به اینکه متهمین در حال عبور و حمل ۱۲۰ کیلو تریاک بوده‌اند و برای فرار از مجازات خود را در معرض شلیک گلوله مأموران قرار داده‌اند و متهم نیز رعایت شرایط و ترتیبات پیش‌بینی شده در قانون نحوه بکارگیری سلاح مصوب سال ۱۳۷۳ را نموده است لذا تیراندازی وی خلاف مقررات نبوده و بر این اساس محکومیت به پرداخت دیه و جزای نقدی توجیه قانونی ندارد بنا به مراتب اعتراض وارد است./

نظریه- ۶ و ۲۲۶-۷/۱۳۷۲-۲۵/۳/۱۰.ح.ق: طبق تبصره یک ماده ۲۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، چنانچه تیراندازی

مطابق مقررات صورت گرفته باشد مرتکب از مجازات و پرداخت دیه معاف خواهد بود و در این صورت اگر مقتول یا مجروح مقصر یا مهدور الدم باشد دیه‌ای به او تعلق نمی‌گیرد ولی اگر مقصر یا مهدور الدم نباشد دیه از بیت‌المال پرداخت خواهد شد. اما اگر تیراندازی مطابق مقررات صورت نگرفته باشد، در صورت وقوع قتل یا جرح حسب مورد، نظامی مقصر، محکوم به دیه یا قصاص خواهد شد./

* آرا اصراری و نظریه مربوط به قبل از تصویب ق.م.ج.ن.م. ۱۳۸۲ می باشد لکن به لحاظ استفاده از ملاک آنها مبادری به درج شده است./

نظریه ۱۰۴۱/۷-۱۳۸۷/۲/۲۲.ح.ق: باتوجه به تعریف بازداشتگاه و بازداشتی و زندان که در بندهای الف وب و ج آیین‌نامه اجرایی تبصره بند ۵ ماده ۳ قانون بکارگیری سلاح توسط مأموران نیروهای مسلح در موارد ضروری مصوب ۱۳۸۱/۴/۳۰ تصریح شده است فرارکردن کسی که دستور جلبش صادر شده است، از مصادیق فرار از بازداشتگاه یا زندان یا حین انتقال نیست بنابراین بر فرض رعایت تمام شرایط بکارگیری سلاح توسط مأمورجلب در تیراندازی به کسی که دستور جلبش صادر شده است و فرارکرده، در صورت مصدوم یا مجروح شدن قرار ی موصوف، مأمور مذکور از تعقیب و مجازات کیفری معاف نخواهد بود./

نظریه ۱۲۵۶/۷-۱۳۸۷/۵/۳۲.ح.ق: اولاً، باتوجه به ماده ۱ ق.م.ج.ن.م. که مقرر داشته دادگاه‌های نظامی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی کلیه افراد که در این قانون به اختصاص نظامی خوانده می‌شوند رسیدگی می‌کنند... و ماده ۴۱ قانون مذکور برای تیراندازی برخلاف مقررات و ضوابط مجازات تعیین نموده است، این جرم از جرایم خاص نظامی است و رسیدگی به آن در صلاحیت دادگاه‌های نظامی قرار دارد./

ثانیاً، منظور از مقصر باتوجه به اینکه پس از آن بی گناه آورده شده است آن است که مقتول یا مجروح بدون اینکه مرتکب جرمی شده باشد، در اثر تیراندازی مجروح یا مقتول شده باشد./

نظریه ۱۹۰۶/۷-۱۳۸۷/۳/۴۲.ح.ق: مأمورین نیروی انتظامی قانوناً مجاز نیستند به طرف راننده یا سرنشینان اتومبیلی که اعلام شده حامل کالای قاچاق است تیراندازی نمایند، در این موارد فقط می‌توانند با رعایت مقررات بند الف ماده ۶ قانون به کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری، بسوی وسیله نقلیه به منظور متوقف ساختن آن تیراندازی نمایند./

۵۰ - مواد ذی‌ربط از قانون مجازات اسلامی در همین مجموعه درج شده است/

۵۱ - رأی ۲۶۴/۷۹-۱۳۷۹-۲۵/۴ شعبه ۳۴ دیوان عالی کشور: با توجه به کالای مکشوفه قاچاق (۶۵۰ قوطی مشروب الکلی خارجی) و به جاماندن یک قبضه سلاح غیرمجاز کلاشینکف از مقتول و ضبط آن و اینکه مقتول به اتفاق سایر قاچاقچیان در مقابل مأمورین دولت مقاومت نشان داده و تیراندازی متقابل داشته‌اند خود مقتول مقصر بوده و طبق تبصره ذیل ماده ۲۴ ق.م.ج.ن.م. که می‌گوید در صورتی که مقتول یا مجروح مقصر و یا مهدور الدم نباشد دیه از بیت‌المال پرداخت می‌شود مفهومش این است که چنانچه مقتول خود مقصر باشد دیه از بیت‌المال و یا ارگان مربوطه به ورثه‌اش تعلق نمی‌گیرد./

رأی ۹۵۷/۹-۱۳۷۹/۹/۹ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: با توجه به اظهارات همراهان مقتول و اصابت شش تیر به خودروی حامل مقتول و مجروح حادثه که دقیقاً معادل تعداد تیرهایی است که متهم شلیک کرده است و مؤید عدم شلیک تیر اخطار هوایی و در نتیجه عدم رعایت مقررات تیراندازی است اعتراض معترض را وارد دانسته، دادنامه تجدیدنظر خواسته را نقض... می‌شود./

رأی ۳۵۶/۳۲-۱۳۸۰/۶/۲۵ شعبه ۳۲ دیوان عالی کشور: با عنایت به مندرجات پرونده و تحقیقات انجام شده و گزارشات پیوست و نحوه اظهارات شهود حاضر در صحنه حادثه و سرباز همراه محکوم‌علیه... و مدافعات محکوم‌علیه تجدیدنظرخواه و اظهارات نامبرده مبنی بر اینکه با فراری شدن متوفی به محض رؤیت مأمورین به وی چندین مرتبه (سه مرتبه) ایست داده ولی او توقف نکرده و نتیجتاً اقدام به تیراندازی هوایی کرده و متوفی بازهم توجهی ننموده و به فرار خود ادامه و از صخره پرت گردیده که این موضوع مورد تأیید تعدادی از شهود قرار گرفته و فرمانده ناحیه انتظامی... نیز اعلام نموده... مأمور مربوطه (محکوم‌علیه) به وظیفه عمل کرده تقصیری متوجه تجدیدنظرخواه نبوده و از طرفی چون متوفی مقصر و یا مهدور الدم نبوده... دیه نامبرده باید از بیت‌المال پرداخت گردد./

نظریه ۷۹۵۷-۱۳۸۶/۲/۲۲.ح.ق: با توجه به ماده ۱۶ قانون بکارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۸ و ماده ۴۱ ق.م.ج.ن.م. و تبصره ۱ ذیل همین ماده قانونی، فروض ذیل قابل تصور است:/

۱- مأمور مطابق مقررات بکارگیری سلاح تیراندازی کرده و مقتول یا مصدوم بی‌گناه بوده است که در این صورت دیه از بیت‌المال پرداخت می‌شود./

۲- مأمور مطابق مقررات بکارگیری سلاح تیراندازی کرده و مقتول یا مصدوم مقصر بوده است که در این صورت دیه‌ای به مصدوم یا اولیا دم تعلق نمی‌گیرد./

۳- مأمور بدون رعایت مقررات مبادرت به تیراندازی کرده و مقتول یا مصدوم بی‌گناه بوده است. در این صورت مأمور متخلف مطابق ماده ۴۱ ق.م.ج.ن.م. به مجازات حبس و پرداخت خسارت و دیه محکوم می‌شود./

۴- مأمور بدون رعایت مقررات مبادرت به تیراندازی کرده و مقتول یا مصدوم مقصر بوده است. در این صورت نیز مأمور، علاوه بر محکومیت به مجازات حبس و خسارت مقرر در قسمت اول ماده ۴۱ ق.م.ج.ن.م. باید دیه را هم بپردازد و مجوزی برای سقوط دیه یا تعلق آن به بیت‌المال نیست و تعیین مجازات برای مأموری که برخلاف مقررات تیراندازی کرده است، با تعیین دیه منافات ندارد زیرا دیه مجازات محض نیست./

/

۵۲ - قانون به‌کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۸ در همین مجموعه درج شده است./

۵۳ - در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۵۴ - از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:/

اصل هفتاد و نهم:/

برقراری حکومت نظامی ممنوع است. در حالت جنگ و شرایط اضطراری نظیر آن، دولت حق دارد با تصویب مجلس شورای اسلامی موقتاً محدودیتهای ضروری را برقرار نماید، ولی مدت آن به هر حال نمی‌تواند بیش از سی روز باشد و در صورتی که ضرورت همچنان باقی باشد دولت موظف است مجدداً از مجلس کسب مجوز کند./

۵۵ - به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۵۶ - در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۵۷- اصل هفتاد و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در پاورقی (۲) ماده ۴۲ درج شده است./

۵۸ و ۵۹- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

/

۶۰- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۶۱- به زیرنویس ۲ صفحه قبل مراجعه شود./

۶۲- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۶۳ و ۶۴- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

/

۶۵- نظریه ۷/۸۹۶۹-۱۳۸۳/۱۱/۲۷ ا.ح.ق: شرط تحقق جرم در مواد ۴۶ و ۴۷ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح این است که اهانت حضوری باشد در غیر این صورت مورد منطبق با ماده ۶۰۹ ق.م.ا. است./

ماده ۴۵ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح راجع است به تعرض نظامی در حین خدمت یا در ارتباط با آن به نگهبان یا مراقب در رابطه با انجام وظیفه وی. بنابراین مقررات این ماده ناظر است به تعرض و شرط آن حضوری بودن است و تعرض به نحو غیابی مصداق ندارد./

ماده ۴۶ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح ناظر است به اهانت فرد نظامی در حین خدمت به نگهبان یا مراقب... مصداق مقررات این ماده مراحت در اهانت حضوری فرد نظامی دارد و غیابی بودن آن مصداق ندارد./

ماده ۴۷ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح راجع است به ضرب و جرح فرد نظامی در حین خدمت به مافوق خود./

بنابراین غیابی بودن ضرب و جرح مصداق پیدا نمی‌کند و از شمول این ماده خارج است./

ماده ۴۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح در مورد اهانت فرماندهان و مسؤولان نظامی به افراد تحت امر خود و... یا تنبیه آنان خارج از محدوده اختیارات فرماندهی و آیین‌نامه انضباطی است. اهانت و تنبیه ممکن است حضوری باشد و یا غیابی لیکن در مورد تنبیه نمودن بدنی شرط تحقق آیین ماده حضوری است./

ماده ۵۰ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح راجع است به تهدید فرد نظامی در حین انجام وظیفه نسبت به مافوق خود یا مراقب یا نگهبان در ارتباط با انجام وظیفه شرط تحقق جرم موضوع ماده ۵۰ حضوری بودن تهدید در حین خدمت است./

۶۶ و ۶۷ و ۶۸ و ۶۹- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۷۰- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۷۱- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۷۲- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

- نظریه ۷/۱۵۹۸-۱۳۸۳/۳/۱۲ ا.ح.ق: بزه فرار از خدمت از جرایم مستمر محسوب می‌شود و چنانچه پرسنل فراری کادر نیروهای مسلح به لحاظ گذشت شش ماه از آغاز فرار اخراج شوند و چون در صورت معرفی نیز نمی‌توانند شروع به کار نمایند صدور حکم اخراج موجب قطع استمرار بزه فرار از خدمت شده و از تاریخ صدور حکم اخراج مرور زمان در مورد آنان قابل اعمال است و در صورت معرفی و یا دستگیری صرفاً به مجازات مقرر از تاریخ شروع فرار لغایت تاریخ صدور حکم اخراج محکوم خواهند شد./

نظریه ۷/۴۰۹۱-۱۳۸۹/۷/۱۰ ا.ح.ق: چنانچه افراد کادر نیروهای مسلح (پایور) به لحاظ گذشت ۶ ماه از آغاز فرار اخراج شوند، از تاریخ صدور حکم اخراج، مرور زمان در مورد آنان قابل اعمال است و در صورت معرفی و یا دستگیری صرفاً به مجازات مقرر از تاریخ شروع فرار لغایت صدور حکم اخراج تعقیب و محکوم خواهند شد./

رای ۷۴۴-۱۳۷۹/۷/۱۶ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: متهم تکلیفی به انجام خدمت دوره ضرورت نداشته و استحقاق معافیت از خدمت را از ابتدای امر داشته که معافیت بعدی و اعلام تسری آن به گذشته، مؤید این امر است. فلذا فرار از خدمت دوره ضرورت که برای او ضرورت و تکلیف نبوده متقی است./

۷۴- نظریه ۷/۵۱۳۴-۱۳۸۹/۸/۲۵ ا.ح.ق: فرار فرد نظامی از خدمت نظام در دوره ضرورت و خدمت وظیفه چنانچه در حین آموزش نظامی یا پس از خاتمه آن و قبل از استقرار در واحد نظامی مربوطه باشد، مشمول ماده ۵۹ قانون خدمت وظیفه عمومی می‌باشد. یعنی بدون تعقیب کیفری و بدون احتساب ایام خدمت انجام شده باید تمام مدت خدمت را مجدداً انجام دهد. اما اگر بعد از خاتمه آموزش و اخذ سردوشی و استقرار در واحد نظامی باشد طبق مواد ۱۹۶ و ۱۹۷ آیین‌نامه اجرای قانون وظیفه عمومی تحت تعقیب در دادگاه نظامی قرار خواهد گرفت و مرتکب اعاده به خدمت نخواهد شد و طبق حکم دادگاه نظامی با وی رفتار می‌شود./

۷۵- نظریه ۷/۹۰۲-۱۳۷۰/۲/۱۰ ا.ح.ق: طبق ماده ۹۶ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۶ فرار از خدمت وضع پرسنلی است که مدت غیبت آنان در زمان صلح از ۱۵ روز و در زمان جنگ از ۵ روز تجاوز نماید، به عبارت دیگر مقنن انقضای مدتهای مذکور را برای تحقق بزه کافی دانسته و برای ادامه غیبت ضوابط خاصی از جهت اداری، استخدامی و اشتغال مجدد وضع نموده است بدون اینکه این مقررات تاثیری در ماهیت و کیفر بزه فرار از خدمت داشته باشد./

۷۶- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

نظریه ۷/۲۵۰۸-۱۳۸۶/۴/۱۹ ا.ح.ق: در مواردی که مجازات‌های مختلف برای یک فعل مجرمانه تعیین شده است، ملاک تجدیدنظرخواهی، مجازات قانونی غیرقطعی است، بنابراین در فرض سؤال، مجازات حبس موضوع بند الف ماده ۵۶ ق.م.ن.م. به استناد شق ه از بند ۲ ماده ۹ قانون تجدیدنظر آرا دادگاه‌ها مصوب ۱۳۷۲ قطعی و غیرقابل تجدیدنظر است./

/

۷۷- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۷۸- نظریه ۷/۲۱۴۵-۱۳۸۷/۴/۱۱ ا.ح.ق: با عنایت به اینکه طبق ماده ۵۹ ق.م.ن.م. کارکنان وظیفه‌ای فراری محسوب می‌شوند که عذر موجهی نداشته باشند و تا زمانی که فراری بودن کارکنان وظیفه به اثبات نرسید، طبق مواد ۸۸ و ۹۵ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۶۶ غایب محسوب می‌شوند و در نتیجه رابطه خدمتی آنان ادامه دارد؛ بنابراین، طبق ماده ۱ قانون اصلاح قانون راجع به بیمه افراد کادر ثابت ارتش.... در این وضعیت خدمتی، پرسنل وظیفه از

شمول حمایت‌های مقرر در ماده مذکور خارج نبوده و در صورت فوت از پوشش‌های بیمه‌ای و حمایتی برخوردار خواهند بود، مگر آنکه خلاف آن در مراجع ذیصلاح به اثبات برسد./

۷۹- نظریه ۱۳۸/۷/۶-۱۳۸۳/۱۱/۸ ا.ح.ق: با تصویب ماده ۱۳۵ ق.م.ج.ن.م. رأی وحدت رویه ۶۵۶-۱۳۸۰/۱۱/۲۳ نسخ شده است و مواعد مرور زمان مذکور در ماده ۱۷۳ ق.آ.د.ک. ۱۳۷۸ در مراجع قضایی نظامی نیز قابل استناد است./

چنانچه سرباز وظیفه‌ای قبل از لازم‌الاجرا شدن ق.م.ج.ن.م. مرتکب فرار از خدمت کمتر از ۶۰ روز شده و مجازات وی تعلیق گردد، مجدداً بعد از لازم‌الاجرا شدن قانون مذکور مرتکب فرار از خدمت کمتر از ۶۰ روز می‌شود نظر به این که به موجب ماده ۶۰ قانون جدیدالتصویب ق.م.ج.ن.م. فرار کمتر از ۶۰ روز برای اولین بار جرم نیست پس از الغا قرار تعلیق تعقیب، مستنداً به بند ۱ ماده ۱۱ ق.م.ا. که مقرر می‌دارد عملی که در گذشته جرم بوده و به موجب قانون لاحق جرم شناخته نشود موقوف‌الاجرا خواهد ماند، باید قرار توقف اجرای حکم صادر شود و چون به موجب قسمت اخیر همان قانون چنین حکمی که موقوف‌الاجرا شده هیچ گونه اثر کیفری بر آن مترتب نیست فرار مجدد که در حاکمیت قانون جدید واقع شده، فرار برای اولین بار محسوب، و به استناد بند الف ماده ۶۰ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح به لحاظ عدم وقوع بزه باید قرار منع تعقیب صادره شود./

۸۰- دستورالعمل بند الف و تبصره‌های ماده ۶۰ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح پس از تصویب ستاد کل نیروهای مسلح در تاریخ ۱۳۸۳/۵/۲۸، طی نامه ۱۳۱/۵۵/۲/۰۶/ن-۱۳۸۳/۵/۲۸ رییس ستاد کل نیروهای مسلح به مبادی ذی‌ربط ابلاغ گردیده و در همین مجموعه درج شده است./

۸۱- نظریه ۱۳۸۴/۷/۲۱۱۱-۳۰/۳ ا.ح.ق: چنانچه اعضای ثابت نیروهای مسلح در زمان جنگ مرتکب فرار از خدمت شوند وفق ماده ۶۱ و ۶۲ ق.م.ج.ن.م. در صورت دستگیری و یا معرفی خود قابل تعقیب و مجازات‌اند در صورتی که دستگیر نشده و خود را نیز معرفی ننمایند رسیدگی غیابی در مورد آنان مقدور نیست. زیرا تا حضور مجدد فراری (که با توجه به دستگیر شدن یا خود را معرفی کردن مجازات‌های متفاوتی دارد) نمی‌توان نوع خاصی از مجازات را برای او تعیین نمود./

۸۲- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۸۳و۸۴- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۸۵- نظریه ۱۳۸۹/۴/۶-۷/۲۰-۱۳۸۹/۴/۶ ا.ح.ق: مقررات ماده ۷۳ ق.م.ج.ن.م. ناظر به مودی است که نیروهای نظامی در حال جنگ با دشمن باشند و شخص نظامی به طرف آن‌ها فرار نماید که در این صورت مورد مشمول مقررات ماده ۷۳ قانون ذکر شده بوده و شامل عنوان عمومی فرار از خدمت نیست، بلکه دارای عنوان فرار به سوی دشمن می‌باشد، ولی در صورتی که نظامی پس از فرار از خدمت و تحقق ارکان آن به عضویت گروهک‌های تروریستی درآید، در صورت انطباق عمل متهم با عنوان مجرم‌انه دیگر موضوع دارای تعدد مادی است./

۸۶و۸۷- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۸۸- نظریه ۱۳۸۳/۷/۵۱۰۹-۱۶/۷ ا.ح.ق: چنانچه پرسنل پایور به دلیل فرار از خدمت بیش از ۶ ماه مطابق آرای صادره از سوی هیات‌های رسیدگی‌کننده مقرر در قوانین مورد عمل اخراج گردند با توجه به صراحت مواد ۹۶ و ۱۰۶ از قانون ارتش که مقرر می‌دارد:/

خدمت پرسنل در ارتش با اخراج و فرار بیش از ۶ ماه خاتمه می‌یابد، بنابراین از تاریخ صدور رأی قطعی مبنی بر اخراج پرسنل پایور از خدمت، مفاد ماده ۷۷ ق.م.ج.ن.م. مبنی بر استمرار بزه فرار از خدمت متفتی و از تاریخ صدور حکم اخراج مرور زمان شروع می‌شود./

۸۹- به ماده ۶۰۶ ق.م.ا. مندرج در بخش ضمایم مراجعه شود./

۹۰و۹۱- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۹۲- قانونی تحت این عنوان به تصویب نرسیده است. (قبلاً میحت سوم قانون مجازات اسلامی دیات مصوب ۱۳۶۱/۹/۲۴، آرمایشی پنج ساله). به نظر می‌رسد اشتباه تایپی رخ داده و منظور مواد ۲۹۴ الی ۴۹۷ قانون م.ا. مصوب ۱۳۷۰/۵/۸ (تحت عنوان: کتاب چهارم- دیات) می‌باشد. برای ملاحظه مواد مذکور به مجموعه ق. مجازات اسلامی (چاپ هشتم- ویرایش پنجم) از انتشارات این معاونت مراجعه شود./

۹۳- به ماده ۱۱۸ همین قانون مراجعه شود./

از قانون خدمت نظام وظیفه مصوب با ۱۳۶۳/۷/۲۹ اصلاحات بعدی/

ماده ۶۰ (اصلاحی ۱۳۶۸/۹/۸)- کسانی که با ارتکاب اعمالی چون جعل شناسنامه، مهر، امضا، کارت پایان خدمت، کارت معافیت، استفاده از شناسنامه دیگران، اعمال نفوذ، شهادت کذب، گواهی خلاف واقع، مکتوم داشتن حقیقت، اخذ رشوه یا فریب دادن مشمول موجب معافیت خود یا دیگران را از خدمت وظیفه عمومی فراهم سازند، به اتهام آنان در دادگاه صالحه رسیدگی شده و با رعایت شرایط و امکانات خاطی و دفعات و مراتب جرم و مراتب تادیب از وعظ و توبیخ و تهدید به حبس تعزیری از یک سال تا پنج سال محکوم می‌شوند./

تبصره ۱- چنانچه تقلب یا جعل و یا اخذ رشوه تاثیری در وضعیت مشمول نداشته باشد، مرتکبین با رعایت شرایط و امکانات خاطی و دفعات و مراتب جرم و مراتب تادیب از وعظ و توبیخ و تهدید به انفصال از یک سال تا ده سال از خدمات دولتی و ضبط رشوه به عنوان جریمه و شش ماه تا سه سال حبس محکوم خواهند شد./

تبصره ۲- اموالی که رشوه داده شده، به عنوان جریمه ضبط می‌گردد و هر گاه ثابت شود که راشی برای حفظ حقوق حقه خود ناچار از دادن رشوه بوده، وجه یا مالی که به رشوه داده شده به او مسترد می‌گردد./

ماده ۶۱ (اصلاحی ۱۳۶۸/۹/۸)- پرسنل اداره وظیفه عمومی و نیروهای نظامی و انتظامی و نهادها و ارگان‌ها و موسسات دولتی وابسته به دولت و نمایندگان شوراها و انجمن‌های اسلامی در صورت ارتکاب جرایم مذکور در ماده ۶۰ علاوه بر انفصال دائم از خدمات دولتی با رعایت شرایط و امکانات خاطی و دفعات و مراتب جرم و مراتب تادیب از وعظ و توبیخ و تهدید به حبس تعزیری از ۳ سال تا ۷ سال محکوم خواهند شد./

تبصره - هر گاه به موجب قوانین جاری اعمال ارتكابی مذکور در دو ماده ۶ و ۱ عناوین دیگری داشته باشد، در این صورت به کیفر اشد همان عناوین محكوم می شوند./

رای ۸۳۰-۱۳۷۹/۷/۳۰ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: با توجه به اینکه طبق مواد ۶ و ۱ قانون نظام وظیفه عمومی مجموعه اعمالی از قبیل رشوه، جعل و تصدیق خلاف واقع با رعایت مجازات اشد مستوجب یک مجازات است و به عبارت دیگر مجموع اعمال ارتكابی متهم جرم واحد تقلب و دسیسه در امور نظام وظیفه را تشکیل می دهد، تعیین مجازات های متعدد موجه نمی باشد./

۹۴ - نظریه ۷/۷۶۵۶-۱۳۸۶/۱۱/۱۶ ا.ح.ق: دستبند نظامی، شوکر و بی سیم های نظامی جز اموال دولت است نه امتیاز یا امتیازات دولتی و استفاده علنی از آنها توسط اشخاص غیر ذی صلاح با شرایط مذکور در ماده ۵۵۶ ق.م.ا. جرم است. فروش آن اموال توسط افراد غیر نظامی مشمول مجازات فروش مال غیر و اگر به غیر نظامی سپرده باشد فروش آن مشمول مجازات اختلاس و اگر توسط فرد نظامی فروخته شود مشمول مجازات مقرر در ماده ۸۱ ق.م.ج.ن.م. است./

خریدار مال غیر و خریدار مال مورد اختلاس در صورت عالم بودن به عمل مجرمانه، شریک جرم محسوب و نگهداری و حمل و عرضه اموال مورد اختلاس می تواند از مصادیق شروع به جرم اختلاس باشد (ماده ۶ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۴ مجلس شورای اسلامی و ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام)/

/

۹۵ - به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۹۶ - نظریه ۷/۷۰۵۶-۱۳۸۳/۹/۲۲ ا.ح.ق: موضوع مواد ۴۱ و ۸۳ ق.م.ج.ن.م. ۱۳۸۲ دو مقوله غیر مرتبط و جدا از یکدیگر بوده که هر کدام در جای خود کاربرد دارد و بطور کلی تیراندازی به صورت عمد یا غیر عمد مشمول مقررات ماده ۸۳ قانون مرقوم نمی باشد./

نظریه ۷/۵۴۷۹-۱۳۸۴/۸/۲۰ ا.ح.ق: با عنایت به بند (ه) ماده ۱ ق.م.ج.ن.م. و تبصره های ۱ و ۲ ماده ۱ قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴/۲/۲۲ با اصلاحات بعدی، چنانچه مأمور نیروی انتظامی که وفق قانون به اختصار نظامی خوانده می شود، به علت اهمال، خشاب و مهمات داخل سلاحی را که به وی سپرده شده است مفقود کند، مرتکب جرم نظامی موضوع ماده ۸۳ ق.م.ج.ن.م. شده ولو اینکه به عنوان ضابط دادگستری یا در اجرای دستور مقام قضایی عازم محل مأموریت باشد./

جرم مزبور از عناوین جرایمی که به عنوان ضابط دادگستری مرتکب شده باشد خارج و رسیدگی به آن در صلاحیت دادسرا و دادگاه نظامی است./

۹۷ - نظریه ۷/۲۹۷۲-۱۳۸۳/۱۰/۲۰ ا.ح.ق: بی سیم و دستبند از وسایل خاص نظامی نیست بنابراین در صورت مصرف یا استفاده غیر مجاز از وسایل مزبور ممکن است با ماده ۸۴ ق.م.ج.ن.م. تطبیق شود./

۹۸ - نظریه ۷/۷۵۹۴-۱۳۸۴/۱۰/۲۴ ا.ح.ق: هر نظامی که به طور همزمان موجب ورود خسارت بیش از ده میلیون ریال به وسیله نقلیه نظامی و نیز موجب ایراد صدمه بدنی غیر عمدی به لحاظ بی احتیاطی و یا بی مبالائی در امور رانندگی در اثر یک حادثه گردد عمل وی فعل واحدی است که عناوین متعدد جزائی دارد و مشمول ماده ۴۶ ق.م.ا. است ولی اگر خسارت وارده به وسیله نقلیه نظامی کمتر از ده میلیون ریال باشد موضوع از شمول ماده ۸۵ ق.م.ج.ن.م. خارج است./

/

۹۹ - در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۱۰۰ - رأی ۳۲/۶۵۸-۱۳۷۸/۱۱/۱۹ شعبه ۳۲ دیوان عالی کشور: با عنایت به مندرجات پرونده و تحقیقات انجام شده و گزارش یگان متبوعه و نحوه مدافعات محکوم علیه تجدیدنظرخواه و اظهارات وی به اینکه در محل خدمتش، برقکار مهندسی بوده که در تمام سیم کشی های گردان و واحدهای تابعه از انبار مهندسی، وسایل برقی بر می داشته و بعضی از اوقات به علت نبودن وسایل برقی، از سیم های غیر قابل استفاده مین ها استفاده می کرده و این دو فرقه سیم مین تلویزیونی با چاشنی مربوطه مکشوفه نیز در این رابطه در اختیارش بوده که ببرد، موضوع سرقت با توجه به تعریف سرقت متفی است و چون به رسم امانت در اختیارش بود تا در سیم کشی های گردان و واحدهای تابعه مورد استفاده قرار گیرد خیانت در امانت محسوب می گردد./

رای ۶۷۹-۱۳۷۸/۹/۱۵ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: با توجه به اینکه مباشرت و معاونت در سرقت اوراق دولتی اعمال غیر مختلفند که مستوجب مجازات واحد می باشد در حالی که دادگاه دو مجازات علی حده برای متهم تعیین کرده است فلذا اعتراض معترض را وارد دانسته./

۱۰۱ - رأی ۳۳۲-۱۳۷۸/۴/۲۹ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: سرقت مهمات و لوازم نظامی اعمال غیر مختلف بوده و طبق قسمت اخیر ماده ۴۷ قانون مجازات اسلامی فقط یک مجازات باید تعیین شود./

رای ۳۷۹-۱۳۷۸/۵/۷ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: ایراد و اعتراض محکوم علیه ردیف اول و دوم راجع به محکومیت آنان به ۸ سال حبس تعزیری در مورد حمل و نگهداری اسلحه وارد می باشد، زیرا سرقت اسلحه ملازمه با حمل و نگهداری آن دارد و حمل و نگهداری و اختفا پس از وقوع سرقت و احراز آن به وسیله دادرس محترم نمی تواند جرم جداگانه ای باشد./

۱۰۲ - به مواد ۵۴۴ الی ۵۴۵ و ۶۰۴ ق.م.ا. مندرج در بخش ضمایم مراجعه شود./

نظریه ۷/۱۴۸۰-۱۳۸۷/۳/۱۳ ا.ح.ق: سرقت کارت هوشمند در اختیار نیروهای مسلح توسط افراد نظامی از مصادیق ماده ۹۱ ق.م.ج.ن.م. است./

برداشت غیر مجاز سوخت از کارت هوشمند نیروهای مسلح توسط افراد نظامی مشمول ماده ۸۹ قانون مذکور است./

مفقود شدن کارت هوشمند به علت سهل انگاری فرد نظامی که در اختیار او بوده است مشمول ماده ۸۵ یا تبصره ۲ ماده ۹۱ قانون مزبور نیست./

باتوجه به اصل قانونی بودن جرایم و مجازات ها و تقید قاضی کیفری به نص قانونی و اینکه تفسیر موسع قوانین کیفری مغایر اصول و موازین قضایی است و کارت سوخت غیر از کوپن است مقررات قانون منع خرید و فروش کوپن های کالاهای اساسی به کارت سوخت تسری ندارد و مرتکبین سرقت، خرید یا فروش ... کارت سوخت ممکن است مشمول مقررات دیگر کیفری شود./

۱۰۳ - در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۱۰۴ - به قانون مجازات اخلاگران در صنایع مصوب ۱۳۵۳/۲/۲ مندرج در مجموعه جرایم و مجازات ها از انتشارات این معاونت نیز مراجعه شود./

۱۰۵ - نظریه ۷/۶۳۹۶-۱۳۸۴/۹/۹ ا.ح.ق: تخریب عمدی یک عدد فشنگ به نحو مذکور در استعلام، نه مشمول ماده ۸۳

ق.م.ج.ن.م. است نه مشمول ماده ۹۳ آن قانون، زیرا ماده ۸۳ شامل موارد عمد نمی‌شود و منحصر به مواردی است که در اثر اهمال یا تفریط نقضی وارد آمده باشد و ماده ۹۳ منصرف از یک عدد فشنگ است بنابراین ممکن است مشمول سایر مقررات مربوط به تخریب می‌باشد./

/

/

/

۱۰۸- رأی وحدت رویه ۱۱۸۸- ۱۳۳۶/۳/۳۰ : شعبه ۲ عقیده داشته که استفاده از سند مجعول نسبت به جاعل جرم جداگانه نیست در صورتی که شعبه ۵ معتقد بوده که عمل مزبور نسبت به جاعل نیز جرم علی‌حده محسوب می‌شود. هیأت عمومی در تصمیم ۱۱۸۸- ۱۳۳۶/۳/۳۰ چنین اظهار نظر کرده است:/

(چون استفاده از سند مجعول عمل جداگانه است که حتی نسبت به جاعل نیز جرم جداگانه محسوب است و عبارت با علم به تزویر مورد استفاده قرار دهد به منظور تعمیم نسبت به غیر جاعل در قانون ذکر شده مضافاً بر این که ماده (۲) ملحقه به اصول محاکمات جزایی رفع هر گونه توهّم را نموده لذا رأی شعبه ۵ دیوان کشور از این جهت صحیح به نظر می‌رسد)/

رأی وحدت رویه ۶۲۴- ۱۳۷۷/۱/۱۸ : نظر به اینکه به موجب مواد (۷۵ تا ۸۲)(۱) قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۷۱ برای جعل و استفاده از سند مجعول مجازات جداگانه تعیین شده و به علاوه در ماده (۸۳) قانون مزبور نیز برای استفاده کننده از سند مجعول در مواردی که جاعل خود استفاده کننده باشد مجازات مقرر گردیده است بنابراین بر طبق مواد مزبور استفاده از سند مجعول عملی مستقل از جعل محسوب و نسبت به جاعل نیز بزه جداگانه است بنا به مراتب دادنامه شماره ۶ مورخ ۱۳۷۶/۲/۲۸ که به موجب آن با رعایت تعدد و ماده (۴۷) ق.م.ا. برای جعل و استفاده از سند مجعول کیفرهای جداگانه تعیین شده صحیح و منطبق با موازین قانونی است این رأی که بر طبق ماده (۳) اضافه شده به قانون آیین دادرسی کیفری صادر گردیده در موارد مشابه لازم الاتباع می‌باشد./

(۱) مواد مذکور به موجب قانون حاضر منسوخه است و نقل رأی برای استفاده از سایر قسمت‌های ذی ربط می‌باشد./

۱۰۹- به پاورقی بند ج ماده ۲۶ همین قانون مراجعه شود./

۱۱۰- در قوانین دیگر از این واژه به عنوان پورسانت ، پورساتائز و امثالهم یاد شده است./

۱۱۱- در خصوص مجازات محارب به پاورقی ماده ۲۰ همین قانون مراجعه شود./

۱۱۲- به مواد ۵۹۰ الی ۵۹۳ ق.م.ا. در بخش ضمایم مراجعه شود./

نظریه ۶۳۷۹- ۷/۱۳۸۴- ۹/۹۱ ح.ق. مواردی مثل تبصره ۴ ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس و ارتشا و کلاهبرداری که در ق.م.ج.ن.م. در باب ارتشا مسکوت مانده، مشمول قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس و... می باشد./

نظریه ۲۴۷۲- ۷/۱۳۸۶/۴/۱۷ ح.ق. با توجه به ق.م.ج.ن.م.، بالخصوص فصل یازدهم در مورد اختلاس از همان قانون که جرم اختلاس و مجازات مخصوص آن ذکر شده است که مبین آن است که منظور از وظایف خاص نظامی و انتظامی، وظایف نظامی به معنای اخص آن نیست و شامل وظایف نظامیان در امور مالی هم می‌شود. بنابراین رسیدگی به جرایم پرسنل نظامی عضو هیأت مدیره شرکت‌های تعاونی مراکز نظامی و انتظامی در ارتباط با وظایفشان در این شرکت‌ها در صلاحیت دادگاه‌های نظامی می‌باشد نه دادگاه‌های عمومی./

۱۱۳- نظریه ۱۷۸۵- ۷/۱۳۸۳/۳/۱۶ ح.ق. ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس و ارتشا و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام به طور روشن تعیین کرده است که مرتشی چه کسی می‌باشد همچنین مطابق ماده ۱۱۸ ق.م.ج.ن.م. هر نظامی برای انجام یا خودداری از انجام امری که از وظایف وی یا یکی از پرسنل نیروهای مسلح است وجه یا مال یا سند بلاعوض یا کمتر از قیمت معمول به طور مستقیم یا غیرمستقیم قبول نماید در حکم مرتشی است. بنابراین، نقش راشی که با هماهنگی لازم از طرف مراجع ذی ربط به منظور به دام انداختن مأمور مربوطه به صورت غیرحقیقی اقدام به رشا نموده خللی بر ارکان بزه ارتشا وارد نمی‌کند فلذا اگر چه بزه رشا به لحاظ صوری بودن و نداشتن قصد رشا (از سوی راشی) منتفی می‌باشد و لیکن چون گیرنده (مرتشی) رشوه را قبول و دریافت کرده است جرم ارتشا محقق شده است و اقدامات افرادی که به منظور گرفتار شدن مرتشی به طور صوری انجام پذیرفته جرم محسوب نمی‌شود./

نظریه ۴۳- ۷/۱۳۸۹/۱/۹ ح.ق. باتوجه به حکم عام ماده ۱۰ ق.م.ا. و اینکه مال ناشی از رشوه مال ناشی از جرم است و در ق.م.ج.ن.م. مقرراتی در خصوص تعیین تکلیف مال ناشی از ارتشا معین نشده لاجرم براساس ماده یاد شده باید تکلیف مال نامشروع فوق مشخص شود که همان ضبط مذکور به نفع دولت به عنوان تعزیر راشی است./

۱۱۴- رأی ۹۰۴- ۱۳۷۸/۹/۱۵ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: با توجه به اینکه متهمان برای انجام وظایف محوله اداری مربوط به سازمان مربوطه، وجوهی از پیمانکاران اخذ نکرده‌اند بلکه در خصوص امور مربوط به یک شرکت خصوصی که جز سازمان‌ها و مؤسسات دولتی نبوده وجوهی را دریافت کرده‌اند. عمل فاقد وصف ارتشا بوده و به عنوان مالی که تحصیل آن فاقد مشروعیت قانونی است پیدا خواهد کرد، فلذا دادنامه صادر شده را نقض و رسیدگی به دادگاه هم‌عرض محول می‌شود./

رأی ۹۳۸- ۱۳۸۰/۹/۱۸ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: دادگاه اقرار متهم در دادگاه مبنی بر اخذ ۳/۵۰۰/۰۰۰ تومان را با جمع قرائن دیگر مبنای علم خود قرار داده و بزهکاری وی را احراز کرده است. در حالی که متهم دریافت این مقدار را به عنوان قرض ذکر کرده و دادگاه در واقع اقرار وی را تجزیه کرده است. با توجه به مدافعات متهم و مدارک ابرازی، رأی دادگاه با مدافعات وی و وکیل مدافع مطابقت ندارد، اعتراض را وارد دانسته.../

رأی ۹۸۷- ۱۳۸۰/۹/۲۶ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: متهمان برای خودداری از وظیفه خود که محافظت از مرز و جلوگیری از تردد غیرمجاز بوده وجهی دریافت داشته و موجب تسهیل عبور اشخاص شده‌اند طبق ماده ۴۶ قانون مجازات اسلامی مستوجب مجازات اشد یکی از دو عنوان مذکور می‌باشند./

رأی ۳۴۹/۳۲- ۱۳۸۰/۶/۲۵ شعبه ۳۲ دیوان عالی کشور: با توجه به اینکه محکوم‌علیه مجید... حسب مندرجات پرونده مأمور بدرقه متهمان به دادگاه انقلاب بوده و عنوان نموده که می‌تواند از قاضی پرونده در قرار تامین تخفیف بگیرد و تحت این عنوان وجوهی را گرفته است عمل ارتكابی او مشمول ذیل ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبین و ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری می‌باشد و از شمول مقررات ماده ۹۳ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح خارج است و از طرفی چون اتهام انتسابی از امور مربوط وظایف خاص نظامی و انتظامی وی نبوده دادگاه نظامی نیز صلاحیت رسیدگی به آن را نداشته (است)./

نظریه ۱۷۸۵- ۷/۱۳۸۳/۳/۱۶ ح.ق. ماده ۳ قانون تشدید مجازات مرتکبین اختلاس و ارتشا و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام بطور روشن تعیین کرده است که مرتشی چه کسی می‌باشد؛ همچنین مطابق ماده ۱۱۸ ق.م.ج.ن.م. هر نظامی برای انجام یا خودداری از انجام امری که از وظایف وی یا یکی از پرسنل نیروهای مسلح است وجه یا مال یا سند بلاعوض یا کمتر از قیمت معمول به طور مستقیم یا غیرمستقیم قبول نماید در حکم مرتشی است. بنابراین، نقش راشی که با هماهنگی لازم از طرف مراجع ذی ربط به منظور به دام انداختن مأمور مربوطه به صورت غیرحقیقی اقدام

به رشا نموده خللی بر ارکان بزه ارتشا وارد نمی‌کند فلذا اگر چه بزه رشا به لحاظ صوری بودن و نداشتن قصد رشا (از سوی راشی) منتفی می‌باشد و لیکن چون گیرنده (مرتشی) رشوه را قبول و دریافت کرده است جرم ارتشا محقق شده است و اقدامات افرادی که به منظور گرفتار شدن مرتشی به طور صوری انجام پذیرفته جرم محسوب نمی‌شود./

/

/

۱۱۵ - از قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۱۲/۱۲/۲۹ با اصلاحات بعدی:/

ماده ۱۶- کسانی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم مأمور کشف قاچاق یا تعقیب یا مجازات مرتکبین آن بوده و خود مرتکب قاچاق شده یا شرکت یا معاونت در ارتکاب نمایند و همچنین مأمورین ذی‌ربطی که با علم به ارتکاب قاچاق از تعقیب مرتکبی خودداری نموده و یا برخلاف شرایط مقرر در ماده ششم ارفاق نمایند (با رعایت بند ۴ قانون متمم قانون دیوان جزای عمال دولت مصوب ۳۰ آبان ماه ۱۳۰۸) (۱) در حکم مختلس و به مجازات مقرر برای مختلسین اموال دولتی محکوم خواهند شد مگر آنکه عمل مرتکب به موجب قانون دیگری مستلزم مجازات شدیدتری باشد که در این صورت به مجازات اشد محکوم می‌گردند./

(۱) قانون مذکور به موجب لایحه مربوط به تشکیل دیوان کیفر کارکنان دولت و طرز تعقیب مأمورین دولتی در محل خدمت مصوب ۱۳۳۴/۲/۱۹ نسخ ضمنی شده است./

رای ۵۷۶- ۲۰/۷/۱۳۷۸- شعبه ۳۱ دیوان‌عالی کشور: آقای محمد... تحویلدار یا انباردار قطعات نبوده بلکه موافقت یا صحه گذاردن وی بر خارج کردن قطعات در مقام فرمانده لجستیک معاونت در اختلاس تلقی می‌شود نه مشارکت./

رای ۷۹/۷۱۰- ۱۳۷۹/۸/۱۶ شعبه ۳۴ دیوان‌عالی کشور: با توجه به اینکه اتهام آقای محمد... در حکم صادره معاونت در اختلاس قید شده و طبق مفاد رای تجدیدنظر خواسته و مندرجات اوراق پرونده اقدام وی خریداری لاستیک‌های مورد اختلاس اعلام گردیده و معاونت در جرم در صورتی محقق می‌شود که اقدامات معاون قبل و یا مقارن با اقدام مباشر انجام شده باشد و در مورد نامبرده شرط مزبور محقق نشده اعتراض وارد است./

رای ۳۰۶- ۲۲/۴/۱۳۷۸- شعبه ۳۱ دیوان‌عالی کشور: با توجه به اینکه استرداد عین یا قیمت مال مورد اختلاس طبق موازین قانونی به عهده مختلس است که آن را تصاحب کرده است محکومیت خریدار و مختلس به نحو تضامن فاقد وجهت قانونی است./

با عنایت به اینکه کولر اشیای نظامی نیست تا خرید آن مشمول ماده ۳۷۹ قانون دادرسی و کیفر ارتش باشد مرفنظر از اینکه متهم غیرنظامی است، محکومیت وی را به عنوان خرید اشیا و لوازم نظامی موجه نمی‌دانند./

رای ۹۰۴- ۱۵/۹/۱۳۷۸- شعبه ۳۱ دیوان‌عالی کشور: با توجه به اینکه سرمایه شرکت (تعاونی) متعلق به افراد است، برداشت از آن عنوان اختلاس پیدا نمی‌کند، بلکه طبق ماده ۱۲۸ قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۳۵۰ خیانت در امانت تلقی می‌شود./

اعمالی که متهمان بدون تصویب مجمع عمومی شرکت انجام داده‌اند چنانچه موجب زیان شرکت شود طبق ماده ۱۲۷ قانون شرکت‌های تعاونی قابل تعقیب و مجازات است و عنوان تصرف غیرقانونی در اموال دولتی پیدا نمی‌کند./

رای ۱۳- ۱۳۷۸/۱/۱۸ شعبه ۳۱ دیوان‌عالی کشور: با توجه به اینکه دادستان نظامی... طبق ماده ۱۶ قانون قاچاق ناظر بر مقررات اختلاس موضوع ماده ۹۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح و ماده ۹۳ قانون مرقوم تقاضای کیفر متهم را نموده و دادگاه تحت دو عنوان مذکور از متهم تحقیق و در مقدمه رای نیز دو عنوان را ذکر و لیکن بهنگام تطبیق مورد بر قوانین موضوعه از اتهام اول غفلت نموده و صرفاً در مورد ارتشا تعیین مجازات کرده است. در حالی که عناوین متعدد (دوگانه مذکور) از ارتشا برای تبانی با قاچاقچیان که فعل واحد است نشأت گرفته و طبق ماده ۴۶ ق.م.ا. باید کیفر اشد مورد حکم قرار گیرد رای تجدیدنظر خواسته را نقض و رسیدگی به شعبه دیگر دادگاه نظامی یک استان... محول می‌نماید./

رای ۱۴۰۴- ۲۹/۹/۱۳۷۹- شعبه ۳۱ دیوان‌عالی کشور: عمل متهم که مواد مخدر کشف شده را به نفع خود برداشت کرده و به فروش رسانده و گزارش کشف آن را به مقامات قضایی نداده و در این ارتباط از صاحبان آن مواد رشوه اخذ کرده است، طبق ماده ۱۶ قانون قاچاق در حکم اختلاس است و همگی عناوین مذکور طبق قسمت آخر ماده ۴۷ ق.م.ا. تحت این عنوان قابل مجازات می‌باشند بنابراین آن قسمت از رای دادگاه را که متهم در این مورد به مجازات‌های متعدد برای عناوین متعدد (اختلاس، ارتشا، گزارش خلاف واقع، امحا آثار و ادله جرم) محکوم کرده نقض و رسیدگی را به شعبه دیگر دادگاه نظامی یک محول می‌نماید./

رای ۵۹۲/۳۲- ۱۳۷۸/۱۰/۱۲ شعبه ۳۲ دیوان‌عالی کشور: با عنایت به مندرجات پرونده و تحقیقات انجام شده و گزارشات پیوست و ملاحظه اظهارات سرباز وظیفه جبار... (به عنوان گواه) و نحوه مدافعات محکوم‌علیه تجدیدنظرخواه و اقرار صریحه نامبرده در مراحل اولیه تحقیقات و توجیهات غیرموجه بعدی از سوی وی احراز بزه انتسابی (تبانی با قاچاقچیان) از ناحیه ریاست محترم دادگاه صادرکننده دادنامه تجدیدنظر خواسته صائب تشخیص ولی محکوم نمودن تجدیدنظرخواه به پرداخت جزای نقدی معادل دو برابر ارزش ریالی کالای قاچاق (تعداد ۴۳۷۵ حلقه نوار دیسکت) به نفع دولت با توجه به اینکه صاحبان کالا در دادنامه شماره... به پرداخت مبلغ مزبور (دو برابر قیمت کالای مکشوفه) محکوم شده‌اند توجیه قانونی ندارد./

رای ۴۵۷/۳۲- ۵/۷/۱۳۷۸- شعبه ۳۲ دیوان‌عالی کشور: محکومیت تجدیدنظرخواه به جبران خسارت وارده و تحمل پنباه ضربه شلاق به موجب ذیل (قسمت آخر) ماده ۵۹۸ ق.م.ا. (تعزیرات)، باتوجه به اینکه قاچاق بودن کالای مکشوفه محرز نشده و حکم به ضبط آن از سوی مرجع صالح قضایی به نفع دولت صادر نگردیده تا جز اموال دولتی محسوب گردد و مشمول ماده مار الذکر و مورد استناد دادگاه شود، فاقد وجهت قانونی است./

نظریه ۷/۸۰۱۴- ۲۰/۱۰/۸۵- ح.ق. چنانچه ذی‌حساب مکلف به اجرای دستور فرمانده باشد در این صورت مورد از مصادیق امر آمر قانونی است و نامبرده فاقد مسؤولیت کیفری است، اما در صورتی که مکلف نبوده و عالم به قصد و نیت سو فرمانده هم بوده باشد توجها به بند ۲ و ۳ ماده ۴۳ ق.م.ا. و تبصره ۱ ماده مرقوم عمل ذی‌حساب از مصادیق معاونت در جرم محسوب می‌گردد و اما در خصوص شخص فرمانده یگان، لزومی به سپردن مستقیم اموال به وی نیست بلکه هر مقام مسؤول با دریافت ابلاغ ریاست آن ارگان به حکم وظیفه حافظ تمام اموال آن ارگان یا سازمان دولتی می‌باشد./

نظریه ۷/۲۵۹۲- ۷/۴/۲۴- ۱۳۸۶/۱۰/۱۴ ح.ق. با توجه به کیفر مقرر در ماده ۱۱۹ ق.م.ج.ن.م. و لزوم تعیین مجازات حبس و جزای نقدی براساس مال مورد اختلاس، طبع قضیه اقتضا دارد، در صورت منطبق بودن عمل عنوان شده با ماده ۱۶ قانون مجازات مرتکبین قاچاق و ضرورت اعمال ماده ۱۱۹ قانون فوق‌الذکر بدو با انجام تحقیقات لازمه و عنداللزوم استعلام از مراجعی که در کشف موضوع ذی‌مدخل بوده‌اند، قدر متیقن ارزش کالاهای مورد بحث مشخص و سپس بر مبنای آن و با لحاظ مقررات قانونی حکم به مورد نسبت به صدور حکم و تعیین مجازات اقدام شود. بدیهی است مادام که امر مذکور مشخص و معلوم نشده است، صدور حکم در ماهیت قضیه مقدور و عملی نبوده و اعلام رای به محکومیت متهم نیز تحت عنوان جزائی دیگر موجه و صحیح نمی‌باشد، در نتیجه در غیر این‌صورت به‌علت فقد دلیل باید تبرئه شود./

/

۱۱۶- رای ۸۶۲- ۱۵/۱۰/۱۳۷۸- شعبه ۳۱ دیوان‌عالی کشور: صاحب کالای قاچاق بعد از توجه اداره گمرک بر تعویض

کشف‌ها، اصل آنها را به گمرک تحویل داده است. بنابراین بر فرض که عمل متهم اختلاس (برداشت مال موضوع درآمد دولت به نفع دیگری) محسوب شود، مال مورد اختلاس قبل از صدور کیفرخواست مسترد شده، متهم از مزایای تبصره ۳ ماده ۵ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری برخوردار خواهد شد.

رای ۱۱۶۱ - ۱۳۷۹/۱۰/۲۲ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: با توجه به اینکه متهم فقط بخشی از وجوه مورد اختلاس را مسترد داشته نه تمام آن را تعلیق اجرای حبس فاقد وجاهت است.

نظریه ۱۳۸۶/۲/۱۷ - ۷/۸۰۱ ح.ق: تعلیق موضوع تبصره ۳ ماده ۵ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷ و ماده ۱۲۲ ق.م.ج.ن.م. یک تکلیف قانونی است و دادگاه ملزم است اجرای مجازات را معلق نماید و چون موارد اعلام شده در تبصره ماده ۵ و ماده ۱۲۲ مورد خاص بوده و با حکم کلی مانع اعلام شده در ماده ۳۰ ق.م.ج.ن.م. در تضاد نخواهد بود، نتیجه اینکه در صورت حصول شرایط مندرج در تبصره ماده ۵ و ماده ۱۲۲ ق.م.ج.ن.م. دادگاه متهم را محکوم، لکن اجرای مجازات را طبق ماده ۲۵ ق.م.ا با رعایت مواردی که متضمن تکالیف و اعمالی است که محکوم علیه بایستی رعایت کند معلق می‌دارد.

نظریه ۱۳۸۶/۷/۸۳۲ - ۱۲/۱۲/۱۳۸۶ ح.ق: چنانچه متهم نظامی مرتکب بزه اختلاس توأم با جعل سند و نظایر آن شود در صورت استرداد تمام وجه یا مال مورد اختلاس قبل از صدور کیفرخواست تعلیق مجازات حبس آن به استناد ماده ۱۲۲ ق.م.ج.ن.م. بلااشکال است. زیرا تبصره ۱ ماده ۱۱۹ قانون مذکور و تبصره ۲ ماده ۵ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری مغایرتی با ماده ۳۶ ق.م.ا ندارد زیرا در هر مورد ارتکاب جعل برای اختلاس از کیفیات مشدده محسوب شده است نه جرمی مستقل و مقرر شده است که فقط یک مجازات تعیین شود.

۱۱۷ - نظریه ۱۳۸۳/۷/۷۶۳۴ - ۱۴/۱۰/۱۴ ح.ق: با توجه به این که مقررات قانونی در مسایل کیفری باید به نفع متهم و به نحو مضیق مورد تفسیر قرار گیرند و با عنایت به اینکه ق.م.ج.ن.م. قانونی خاص بوده و منحصرأ مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی است و قابل تسری به امور دیگری نیست و با توجه به این که لزوم صدور قرار بازداشت به مدت یک ماه (موضوع ماده ۱۲۳ قانون) فقط در مورد کسانی که مرتکب جرم اختلاس شده و دلایل کافی علیه آنان وجود دارد قابلیت اعمال دارد و در مورد جرم ارتشا چنین الزامی پیش‌بینی نشده است بنابراین مقررات موضوع ماده فوق‌الاشعار قابل تسری به جرم ارتشا نیست.

۱۱۸ - لازم به ذکر است که چون در تمام موارد مندرج در مواد ۱۱۸ و ۱۱۹ مجازات حبس مقرر شده است، عبارت صدر ماده مذکور زاید بنظر می‌رسد.

۱۱۹ - در مورد کارکنان نیروی انتظامی نظر به این که ماده ۱۱۵ قانون استخدامی نیروی انتظامی مصوب ۱۳۸۲ (مندرج در همین مجموعه) برخلاف مواد ۹۹ قانون استخدامی ارتش و ماده ۱۰۸ قانون استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تعلیق از شغل را در زمره موارد بدون‌کاری تلقی کرده است و مطابق ماده ۱۷۴ همان قانون قسمتی از حقوق متهم به وی پرداخت می‌شود، لازم است به این استثنای توجه داشت.

نظریه ۱۳۸۳/۷/۷۱۳۴ - ۲۵/۹/۱۴ ح.ق: با توجه به اینکه در ماده ۱۲۴ ق.م.ج.ن.م. آمده نظامی مرتکب از تاریخ صدور کیفرخواست از شغل خود معلق خواهد شد... منظور تعلیق از شغلی است که نظامی مرتکب جرایم مذکور در ماده ۱۱۸ و ۱۱۹ تصدی آن را برعهده داشته بدون اینکه از خدمت منفصل یا رابطه خدمتی او با سازمان متبوعش را قطع نماید؛ به عبارت دیگر اثر تعلیق آن است که اشتغال نظامی مشمول این ماده در شغل مورد تصدی وی به حال تعلیق در می‌آید و بدین لحاظ حقوقی دریافت نمیکند از این رو در ادامه همان ماده تصریح شده که در صورت صدور حکم قطعی مبنی بر برائت مشارالیه ایام تعلیق جز خدمت او محسوب و حقوق و مزایای مدتی را که به علت تعلیق اش دریافت ننموده دریافت کند. اگر چه دادگاه رسیدگی‌کننده توصیف اتهامی مندرج در کیفرخواست را رد نموده و عنوان و عمل ارتكابی را با مواد دیگر قانونی تطبیق داده انبیه چون حکم برائت صادر ننموده است و لذا محکوم علیه استحقاق دریافت حقوق و مزایای ایام تعلیق را ندارد و مجوزی نیز برای احتساب ویا دریافت حقوق و مزایای ایام تعلیق برای وی وجود ندارد. نحوه و موقع ملغی‌الاثـر شدن تعلیق محکوم علیه بستگی به نوع و میزان مجازات مقرر در حکم قطعی دارد؛ بنابراین اگر در حکم دادگاه ترتیب خاصی جهت رفع تعلیق مقرر شده و مورد هم مشمول ماده ۶۲ مکرر ق.م.ا. و یا مقررات قانون تعریف محکومیت‌های مؤثر در قوانین کیفری مصوب سال ۱۳۶۶ و اصلاح آن در سال ۱۳۸۲ نباشد پس از اجرای کامل حکم قطعی از محکوم علیه رفع تعلیق می‌شود.

۱۲۰ - به بند الف ماده ۱۱۵ قانون استخدام نیروی انتظامی مصوب ۱۳۸۲ به شرح زیر مراجعه شود.

از قانون استخدام نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۲:

ماده ۱۱۵ - بدون کار - وضع کارکنانی است که به یکی از علل زیر موقتاً از کار برکنار می‌گردند:

الف - به موجب قرارهای صادره از مراجع قضایی بازداشت و یا از شغل معلق شوند.

...

۱۲۱ - نظریه ۱۳۷۹/۷/۱۳۶۲ - ۳۰/۳/۱۴ ح.ق: فروش لباس مأموران دولت شامل نیروهای مسلح و سپاه پاسداران جرم نیست ولی سواستفاده از آن جرم است.

/

۱۲۲ - نظریه ۱۳۸۶/۷/۷ - ۷/۴۴۲۵ ح.ق: مراد از سواستفاده برای مقاصد غیرقانونی (مذکور در ماد ۱۲۶ ق.م.ج.ن.م) آن است که فرد نظامی، لباس نظامی موقعیت و عنوان حرفه‌ای و کارت شناسایی سازمانی خود را وسیله‌ای برای ارتکاب فعل یا ترک فعلی که قانوناً از سوی مقنن جرم شناخته شده است قرار دهد، این مجازات منحصرأ برای نفس عمل وسیله قرار دادن لباس و موقعیت و عنوان شغلی و کارت شناسایی با قصد ارتکاب بزه است و در صورت ارتکاب بزه، مجازات آن بزه ارتكابی نیز منظور خواهد شد و مرتکب به مجازات بزه‌ی که شدیدتر از این جرم است محکوم خواهد شد.

۱۲۳ - به مجموعه کنوانسیون‌های بین‌المللی جلد اول (مفحه ۲۱ به بعد) از انتشارات این معاونت مراجعه شود.

۱۲۴ - دستورالعمل اجرایی موضوع ماده ۱۳۰ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۳/۱۱/۲۷ مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا در همین مجموعه درج شده است.

رای ۷۴۹ - ۱۳۷۹/۷/۱۶ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: خروج بدون مجوز از یگان، تخلف از امور انضباطی است که تنبیه آن در اختیار فرمانده است و فاقد وصف مجرمانه می‌باشد.

رای ۸۵۵ - ۱۳۷۸/۱۰/۱۵ شعبه ۳۱ دیوان عالی کشور: نگهداری اوراق اداری برای متهم که شاغل بوده امری انضباطی و اعمال تنبیه در اختیار فرمانده است و فاقد جنبه جزایی است.

۱۲۵ - نظریه ۱۳۸۶/۱۰/۳ - ۷/۶۶۰۳ ح.ق: هر چند ماده ۱۳۲ ق.م.ج.ن.م. ضرر و زیان ناشی از جرم را در دادگاه نظامی قابل مطالبه می‌داند، اما در فرض مسئله رسیدگی به دعوی حقوقی مطالبه ضرر و زیان ناشی از جرم در صورت صدور قرار موقوفی تعقیب به لحاظ فوت متهم یا سایر جهات قانونی توسط این دادگاه تجویز نگردیده است، بلکه با توجه به وحدت ملک ماده ۱۳ ق.آ.د.ک. ۱۲۹۰ که رسیدگی به دعوی حقوقی در دادگاه کیفری تابع دعوی کیفری قرار داده و با اتفاق امر جزائی دادگاه کیفری را صالح برای رسیدگی به دعوی مطالبه ضرر و زیان مدعی خصوصی نمی‌داند به نظر می‌رسد دادگاه

4

1

1

1

2

5.

...

La

4